

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Кафедра маркетингу, менеджменту та публічного адміністрування

О.В. Неізнана

БЮДЖЕТНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

Методичні рекомендації для вивчення дисципліни

Рівень: магістр

Кривий Ріг
2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Кафедра маркетингу, менеджменту та публічного адміністрування

О.В. Нєізнєстна

БЮДЖЕТНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

Методичні рекомендації для вивчення дисципліни

Рівень: магістр

Затверджено на засіданні
кафедри маркетингу, менеджменту та
публічного адміністрування
Протокол № 1
від “ 28” серпня 2023 р.

Схвалено навчально-методичною радою
ДонНУЕТ
Протокол № 1
від “ 28” серпня 2023 р.

Кривий Ріг
2023

УДК 005-029:336.14(072)

Н 45

Неізнестна, О.В.

Н 45 Бюджетний менеджмент [Текст] : метод. рек. до вивч. дисц. / О.В. Неізнестна; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. маркетингу, менеджменту та публічного адміністрування. – Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2023. – 69с.

Методичні рекомендації призначені для здобувачів вищої освіти і включають інформацію щодо змісту модулів та тем дисципліни, планів семінарських занять, завдань для самостійного вивчення та розподілу балів за видами робіт, що виконуються студентами протягом вивчення дисципліни. Методичні рекомендації містять перелік питань для підготовки до підсумкового контролю та перелік основної та додаткової літератури.

УДК 005-029:336.14(072)

© Неізнестна О.В., 2023

© Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ЧАСТИНА 1. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ	5
ЧАСТИНА 2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	11
Змістовий модуль 1. Основи бюджетного менеджменту	12
Змістовий модуль 2. Виконання бюджету та бюджетний контроль	20
ЧАСТИНА 3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ	37
Змістовий модуль 1. Основи бюджетного менеджменту	38
Змістовий модуль 2. Виконання бюджету та бюджетний контроль	49

ВСТУП

Державне регулювання відіграє визначальну роль у формуванні і розвитку економічної структури будь якого сучасного суспільства і здійснюється в межах економічної політики, в т.ч. бюджетної, затвердженої Урядом країни. Для виконання державою своїх функцій за допомогою фінансової системи утворюються централізовані і децентралізовані фонди грошових коштів і одним із найважливіших засобів для здійснення державою своїх функцій виступає бюджет. У межах будь-якої економічної формації бюджетні правовідносини повинні базуватися на наборі дієвих управлінських механізмів, впровадження яких забезпечить реалізацію бюджетного процесу на кожній із його стадій. Вказані механізми у своїй сукупності утворюють багатofункціональну модель бюджетного менеджменту. Створення та введення в дію зазначеної моделі є пріоритетом реалізації державної бюджетної політики. Велике значення для суспільства й важливість дослідження проблем бюджетного менеджменту в Україні, його теоретична й практична значущість зумовлюють актуальність даної дисципліни, логіку викладу її основних положень

Мета вивчення дисципліни полягає у поглибленні і розширенні теоретичних знань щодо організації та управління бюджетним процесом на державному та місцевому рівнях; набуття вмінь прийняття управлінських рішень в процесі керування бюджетними ресурсами і відносинами, що виникають в процесі руху бюджетних потоків, ведення обліку виконання бюджету у фінансових органах, складання бюджетної звітності, контролю за виконанням бюджету.

Зміст дисципліни розкривається у 9 темах, об'єднаних у два змістових модулі: «Основи бюджетного менеджменту», «Виконання бюджету та бюджетний контроль».

ЧАСТИНА 1.
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

1. Опис дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни денна/заочна форма навчання
Обов'язкова (для студентів освітньої програми «назва освітньої програми») / вибіркова дисципліна	Обов'язкова (ОП «Місцеві фінанси»)
Семестр (осінній / весняний)	осінній
Кількість кредитів	5
Загальна кількість годин	150
Кількість змістовних модулів	2
Лекції, годин	28 / 8
Практичні / семінарські, годин	28 / 8
Лабораторні, годин	-
Самостійна робота, годин	94 / 134
Тижневих годин для денної форми навчання:	
аудиторних	4
самостійної роботи студента	6,71
Вид контролю	екзамен

2. Програма дисципліни

Мета вивчення дисципліни полягає у поглибленні і розширенні теоретичних знань щодо організації та управління бюджетним процесом на державному та місцевому рівнях; набуття вмінь прийняття управлінських рішень в процесі керування бюджетними ресурсами і відносинами, що виникають в процесі руху бюджетних потоків, ведення обліку виконання бюджету у фінансових органах, складання бюджетної звітності, контролю за виконанням бюджету.

Завдання дисципліни полягає у набутті теоретичної і практичної підготовки здобувачів ВО у вивченні завдань, функцій та структури органів оперативного управління бюджетом; практичному розумінні прийомів і методів, які використовують ці органи в процесі управління бюджетними ресурсами і відносинами, що виникають в процесі руху бюджетних потоків; засвоєнні теоретичних основ і практичних знань організації виконання дохідної та видаткової частин бюджету; набутті вмінь ведення обліку виконання бюджету у фінансових органах, складанні бюджетної звітності; оволодінні методами контрольної роботи місцевих фінансових органів щодо виконання бюджету.

Предмет: сукупність відносин, що виникають у процесі формування та виконання бюджету, принципів і методів управління бюджетною системою країни на всіх стадіях бюджетного процесу.

Зміст дисципліни розкривається в темах:

Тема 1. Бюджетний менеджмент в системі фінансового управління.
Сутність та складові бюджетного менеджменту.

Тема 2. Суть та структура бюджету держави як об'єкта управління.

Тема 3. Органи оперативного управління бюджетним процесом.

Тема 4. Бюджетний процес та організація бюджетного планування в Україні.

Тема 5. Виконання бюджету.

Тема 6. Облік виконання бюджету.

Тема 7. Звітність про виконання бюджету.

Тема 8. Бюджетний контроль і моніторинг.

Тема 9. Світовий досвід бюджетного менеджменту.

3. Структура дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	СРС	
1	2	3	4	5	6	7
Змістовний модуль 1. Основи бюджетного менеджменту						
Тема 1. Бюджетний менеджмент в системі фінансового управління. Сутність та складові бюджетного менеджменту.	12	2	2	-	-	8
Тема 2. Суть та структура бюджету держави як об'єкта управління.	12	2	2	-	-	8
Тема 3. Органи оперативного управління бюджетним процесом.	12	2	2	-	-	8
Тема 4. Бюджетний процес та організація бюджетного планування в Україні.	20	4	4	-	-	12
Разом за змістовим модулем 1	56	10	10	-	-	36
Змістовний модуль 2. Виконання бюджету та бюджетний контроль.						
Тема 5. Виконання бюджету.	18	4	4	-	-	10
Тема 6. Облік виконання бюджету.	14	2	2	-	-	10
Тема 7. Звітність про виконання бюджету.	14	2	2	-	-	10
Тема 8. Бюджетний контроль і моніторинг.	34	8	8	-	-	18
Тема 9. Світовий досвід бюджетного менеджменту.	14	2	2			10
Разом за змістовим модулем 2	94	18	18	-	-	58
Усього годин	150	28	28	0	0	94

4. Теми семінарських/практичних/лабораторних занять

№ з/п	Вид та тема семінарського заняття	Кількість годин
1	Семінар запитань і відповідей: «Основні засади бюджетного менеджменту»	2
2	Семінар – розгорнута бесіда: «Бюджет держави як об’єкт управління»	2
3	Семінар – розгорнута бесіда: «Органи управління бюджетним процесом та їх функції. Повноваження органів місцевого самоврядування»	2
4	Семінар – розгорнута бесіда: «Бюджетне планування як основа фінансового планування. Процес формування бюджету»	2
5	Семінар – розгорнута бесіда: «Прогнозування як елемент бюджетної стратегії»	2
6	Семінар з виконанням практичних задач : «Організація виконання державного та місцевих бюджетів. Бюджетна класифікація та її роль у бюджетному менеджменті»	2
7	Семінар з виконанням практичних задач: «Стадії виконання Державного бюджету за доходами і видатками. Виконання місцевих бюджетів»	2
8	Семінар з виконанням практичних задач: «Завдання, значення та організація обліку виконання державного та місцевих бюджетів. Бухгалтерські документи, порядок їх складання, перевірки й обробки»	2
9	Семінар з виконанням практичних задач: «Організація, види та форми бюджетної звітності. Звітність про виконання місцевих бюджетів»	2
10	Семінар з виконанням практичних задач: «Міжнародні стандарти державного фінансового контролю та вимоги нормативно-правових актів України щодо міжнародних стандартів державного фінансового контролю»	2
11	Семінар з виконанням практичних задач: «Контроль за виконанням державного та місцевих бюджетів»	2
12	Семінар: Захист групових проєктів «Моніторинг та оцінка ефективності бюджетних програм»	2
13	Семінар – розгорнута бесіда: «Корупційні ризики в управлінні фінансами територіальної громади»	2
14	Семінар-дискусія: «Аналіз світового досвіду бюджетного менеджменту»	2
Всього		28

5. Розподіл балів, які отримують студенти

- вид контролю: екзамен

Відповідно до системи оцінювання знань студентів ДонНУЕТ, рівень сформованості компетентностей студента оцінюються у випадку проведення екзамену: впродовж семестру (50 балів) та при проведенні підсумкового контролю – екзамену (50 балів).

Оцінювання студентів протягом семестру (очна форма навчання)

№ теми практичного заняття	Аудиторна робота						Позааудиторна робота	Сума балів
	тестові завдання	ситуаційні завдання, задачі	обгово- рення теоретич- них питань теми	індиві- дуальне завдання	захист групових проектів	ПМК	Завдання для самостійного виконання	
Змістовий модуль 1. Основи бюджетного менеджменту.								
Семінар 1		1	1				0,5	2,5
Семінар 2		1	1				0,5	2,5
Семінар 3		1	1				0,5	2,5
Семінар 4		1	1				0,5	2,5
Семінар 5		1	1				0,5	2,5
Разом змістовий модуль 1		5	5	-	-	5	2,5	17,5
Змістовий модуль 2. Виконання бюджету та бюджетний контроль.								
Семінар 6		1	1				0,5	2,5
Семінар 7		1	1				0,5	2,5
Семінар 8		1	1				0,5	2,5
Семінар 9		1	1				0,5	2,5
Семінар 10		1	1				0,5	2,5
Семінар 11		1	1				0,5	2,5
Семінар 12		-	-		7,5		-	12
Семінар 13		1	1				0,5	2,5
Семінар 14		1	1				0,5	2,5
Разом змістовий модуль 2	-	8	8	-	7,5	5	4	32,5
Разом								50

**Оцінювання студентів протягом семестру
(заочна форма навчання)**

Поточне тестування та самостійна робота			Підсумковий тест (екзамен)	Сума в балах
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Індивідуальне завдання	50	100
16	24	10		

Загальне оцінювання результатів вивчення дисципліни

Для виставлення підсумкової оцінки визначається сума балів, отриманих за результатами складання змістових модулів. Оцінювання здійснюється за допомогою шкали оцінювання загальних результатів вивчення дисципліни (модулю).

Оцінка		
100-бальна шкала	Шкала ЕКТС	Національна шкала
90-100	A	5, «відмінно»
80-89	B	4, «добре»
75-79	C	
70-74	D	
60-69	E	3, «задовільно»
35-59	FX	2, «незадовільно»
0-34	F	

**ЧАСТИНА 2.
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ ДО
СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ**

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ОСНОВИ БЮДЖЕТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Тема 1. Бюджетний менеджмент в системі фінансового управління. Сутність та складові бюджетного менеджменту

Семінар 1. Основні засади бюджетного менеджменту

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Сутність і складові бюджетного менеджменту.
2. Предмет, об'єкт і суб'єкт бюджетного менеджменту.
3. Складові елементи і учасники організації бюджетного процесу.
4. Система управління бюджетом.

2. Індивідуальне тестування.

3. Презентація рефератів (доповідей)

4. Розв'язання задач.

Завдання № 1

В країні зафіксований ВВП у розмірі (x) млн. грн. Податкові надходження до державного бюджету складають (y) млн. грн. Базуючись на наведених даних, визначити яка модель централізації ВВП у бюджеті має місце в країні.

Дані для рішення завдання [1].

Варіант Показник	1	2	3	4	5	6	7
Податкові надходження, млн. грн.	145600	56981	52032	145896	235600	256987	128963
ВВП, млн. грн.	156210	178205	208963	258639	382120	441452	544153
Варіант Показник	8	9	10	11	12	13	14
Податкові надходження, млн. грн.	25690	17523	208073	234448	33469	38056	42158
ВВП, млн. грн.	720731	948056	913345	982569	131660	148895	153205
Варіант Показник	15	16	17	18	19	20	21
Податкові надходження, млн. грн.	12581	562314	45682	479123	45892	78325	85276
ВВП, млн. грн.	245612	987123	98412	899789	562368	875210	694301

бюджетний менеджмент	budget management
бюджет	budget
державний бюджет	state budget
зведений фінансовий план держави	consolidated financial plan of the state
система управління бюджетом	budget management system
бюджетне планування	budget planning
організація виконання бюджету	organization of budget execution
облік виконання бюджету	accounting of budget execution
контроль за виконанням бюджету	control over budget execution

Тема 2. Суть та структура бюджету держави як об'єкта управління

Семінар 2. Бюджет держави як об'єкта управління

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Суть і структура бюджету держави як об'єкта управління. Бюджет як економічна категорія.
2. Структура бюджетної системи України.
3. Складові частини бюджету.
4. Фінансування бюджету (дефіцит, профіцит) та державний (місцевий) борг.

2. Індивідуальне тестування.

3. Презентація рефератів (доповідей)

4. Розв'язання задач.

Завдання № 1

Розрахуйте питому вагу доходів загального фонду державного бюджету за такими даними [1]: Податкові надходження - 250 млн. грн., в т.ч.: Податок на доходи фізичних осіб - 5,2 млн. грн., Податок на прибуток підприємств - 52,4 млн. грн., ПДВ - 140,6 млн. грн., Акцизний податок - 26,3 млн. грн., Ввізне мито - 9,1 млн. грн., Вивізне мито - 1,1 млн. грн. Інші податкові надходження - ? Неподаткові надходження - 19,5 млн. грн., в т.ч.: Доходи від власності па підприємницької діяльності - 14,8 млн. грн., Адміністративні збори та платежі - 2,6 млн. грн., Інші неподаткові надходження - ? Доходи від операцій з капіталом - 0,4 млн. грн., Офіційні трансферти - 1,3 млн. грн..

До знайдених показників зробіть відповідні висновки.

бюджет	budget
державний бюджет	state budget
місцевий бюджет	local budget
дефіцит бюджету	budget deficit
профіцит бюджету	budget surplus

державний борг бюджетна система бюджетний устрій	State debt budgetary system budget system
--	---

Тема 3. Органи оперативного управління бюджетним процесом

Семінар 3. Органи управління бюджетним процесом та їх функції. Повноваження органів місцевого самоврядування

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Органи стратегічного управління бюджетом та їхні функції (повноваження Верховної Ради України, Кабінету Міністрів, Президента України, органів місцевого самоврядування).

2. Міністерство фінансів України та місцеві фінансові органи, їх права, обов'язки, структура.

3. Повноваження Державної казначейської служби України та Державної аудиторської служби України, їх призначення та функції.

4. Повноваження Державної податкової служби України в системі органів оперативного управління бюджетом.

2. Індивідуальне тестування.

3. Презентація рефератів (доповідей)

4. Розв'язання задач.

Завдання № 1.

Заповніть таблицю [1]

Орган управління	Фінансування	Підпорядкованість	Хто очолює
Міністерство фінансів України			
Державна казначейська служба України			
Державна аудиторська служба України			
Департамент фінансів Дніпропетровської ОДА			
Державна податкова служба України			

Завдання № 2.

Поєднайте термін і його значення [1].

А	МФУ	1	здійснює безспірне списання коштів державного та місцевих бюджетів або боржників на підставі рішення суду
Б	ДКСУ	2	колегіальний, вищий орган виконавчої влади України
В	ДАСУ	3	здійснює контроль за дотриманням бюджетного законодавства на кожній стадії бюджетного процесу як щодо державного бюджету, так і місцевих бюджетів
Г	ДПСУ	4	виявляє зловживання у фінансовій сфері, що впливають на фінансову безпеку держави
Д	КМУ	5	здійснює адміністрування податків, зборів, платежів

Державна служба фінансового моніторингу України	State Financial Monitoring Service of Ukraine
Державна аудиторська служба України	State Audit Office of Ukraine
Рахункова палата України	Accounting Chamber of Ukraine
Департамент фінансів виконкому міської ради	Department of Finance of the Executive Committee of the City Council
Відділ внутрішнього аудиту апарату міської ради і виконкому	Department of internal audit of the city council and executive committee
Міністерство фінансів України	Ministry of Finance of Ukraine
Державна казначейська служба України	State Treasury Service of Ukraine
Державна фіскальна служба України	State Fiscal Service of Ukraine
Державна податкова служба України	State Tax Service of Ukraine
Державна митна служба України	State Customs Service of Ukraine

Тема 4. Бюджетний процес та організація бюджетного планування в Україні

Семінар 4. Бюджетне планування як основа фінансового планування. Процес формування бюджету

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Призначення бюджетного планування в загальному вигляді.
2. Методи бюджетного планування. Рівні бюджетного планування.
3. Розгляд проекту державного бюджету в Кабінеті Міністрів України.
4. Затвердження державного бюджету. Закон про Державний бюджет України, його зміст.

5. Порядок складання, розгляду і затвердження місцевих бюджетів.
6. Зміст проектів рішень про місцевий бюджет та матеріалів що до нього додаються.
7. Затвердження місцевих бюджетів.
2. *Індивідуальне тестування.*
3. *Презентація рефератів (доповідей)*
4. *Обговорення кейсів [16].*

Кейс 1. Оцінювання показників, що визначають вектори бюджетного планування.

Завдання: ознайомитися з основними напрямками бюджетно-податкової політики, з'ясувати обґрунтованість затверджуваних макропоказників економічного та соціального розвитку як передумови формування якісних і достовірних показників бюджету, визначити ступінь виконання основних завдань бюджетної політики у процесі складання Державного бюджету України, установити рівень погодженості планів щодо бюджетно-податкової політики на найближчу перспективу, окреслених у нормативних документах різних органів влади.

Матеріали: мережа Internet, мультимедійний проектор.

Інструкція: викладач пропонує для п'яти сформованих підгруп студентів провести дослідження та стисло доповісти за такими позиціями:

1. Аналіз та порівняння основних напрямів та завдань бюджетної політики на два останніх роки, виокремлення спільних і відмінних рис. Виявлення фактів відхилення змісту та встановлених термінів ухвалення затверджених засад бюджетної політики від вимог ст. 33 Бюджетного кодексу України.
2. Аналіз відповідності планових показників Державного бюджету України затвердженим завданням бюджетної політики (період дослідження – два останніх роки).
3. Аналіз макропоказників економічного і соціального розвитку України, які брали за основу під час підготовки та затвердження бюджетів на два останніх роки. Виявлення фактів уточнення початкових прогнозів та визначення відносних показників їхніх змін.
4. Дослідження основних прогнозних показників зведеного бюджету за основними видами доходів, видатків і фінансування. Виявлення фактів уточнення початкових прогнозів та визначення відносних показників їхніх змін. Порівняння прогнозних показників бюджету з їхніми визначеними фактичними значеннями.
5. Установлення ступеня взаємопогодження основних нормативних документів, що визначають вектори бюджетного планування: Державної програми економічного і соціального розвитку; Основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку; Програми економічних реформ та Щорічного послання Президента України до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України.

Після виконання завдання кожна із підгруп демонструє результати своєї роботи (до трьох хвилин), підкріплюючи їх необхідним цифровим матеріалом, та робить аргументовані висновки, відповідно до напрямку проведеного дослідження. Також, за потреби, необхідно скористатися офіційною інформацією Державної служби статистики України, Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України тощо.

Закінчення: викладач підсумовує результати першого етапу роботи, коментує зроблені командами висновки, визначає кращі доповіді [5].

Кейс 2. Сутність, завдання та методи бюджетного планування.

Завдання: з'ясувати сутність і завдання бюджетного планування, розглянути та порівняти методи планування бюджетних показників.

Матеріали: мультимедійний проектор, папір, картки із завданнями.

Інструкція: викладач визначає сутність бюджетного планування як важливої складової частини управління бюджетом, характеризують основні методи планування: балансовий, прямого рахунку, нормативний, аналітичний, екстраполяції, програмно-цільовий.

Кожній із п'яти сформованих груп студентів пропонують визначити, який із методів планування слід застосовувати в тій чи іншій ситуації; картки із завданнями викладача роздають учасникам тренінгу). Після виконання завдань кожна із груп доповідає результати своєї роботи та відбувається їхнє обговорення (до двох хвилин на команду).

Закінчення: викладач підсумовує результати роботи груп, називає допущені помилки, обґрунтовує правильні відповіді [5].

Кейс 3. Програмно-цільовий метод бюджетного планування.

Завдання: з'ясувати сутність, призначення та особливості застосування програмно-цільового методу бюджетного планування; навчитися ідентифікувати результативні показники бюджетних програм; здійснювати аналіз паспортів бюджетних програм та звітів про їхнє виконання.

Матеріали: мультимедійний проектор, папір, картки із завданнями, документи (паспорти бюджетних програм).

Інструкція: викладач визначає сутність та особливості програмно-цільового методу бюджетного планування, характеризують основні нормативно-правові акти, що визначають підстави його застосування в Україні; називають та дають характеристику його складових частин. Кожній із п'яти сформованих підгруп студентів запропоновано:

а) визначити належність запропонованих індикаторів до відповідної групи результативних показників бюджетних програм (картки із завданнями пропонують студентам на вибір);

б) проаналізувати запропоновані викладачем паспорти бюджетних програм головних розпорядників коштів державного та місцевих бюджетів та звіти про їхнє виконання, визначити обґрунтованість їхнього формування, трактування мети й завдань, відповідність форм та змісту вимогам наказів Міністерства фінансів України від 29.12.2002 р. № 1098 (у редакції наказу Міністерства фінансів України від 14.01.2008 р. № 19) та від 26.08.2014 р. № 836. Після виконання завдань кожна з підгруп доповідає результати своєї роботи та відбувається їхнє обговорення (до трьох хвилин на команду).

Закінчення: викладач підсумовує результати виконання завдання, називає допущені студентами помилки та визначає кращих доповідачів [5].

бюджетний процес	budget process
учасники бюджетного процесу	participants in the budget process
бюджетний регламент	budget regulations
бюджетний цикл	budget cycle
бюджетне планування	budget planning
методи бюджетного планування	methods of budget planning
рівні бюджетного планування	levels of budget planning
бюджетне прогнозування	budget forecasting
Бюджетний кодекс	Budget Code
кошторисне планування	budget planning

Семінар 5. Прогнозування як елемент бюджетної стратегії

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Процес розробки бюджетних прогнозів.
2. Показники бюджетного прогнозування.
3. Основні підходи до прогнозування бюджетних надходжень.
4. Алгоритм бюджетного прогнозування.

2. *Індивідуальне тестування.*

3. *Презентація рефератів (доповідей)*

4. *Розв'язання задач.*

Завдання №1.

Зробити прогноз доходів м. Дніпро на 2025 рік. Опишіть отримане рівняння і якісні показники прогнозу. Динаміка доходів району наведена у (табл. 1) [1].

Таблиця 1 - Доходи бюджету м. Дніпро у 2009-2021 рр.

Період	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Доходи бюджету м. Дніпро, млн.грн.	56,8	80,2	115,3	157,2	189,7	213,2	247,8	309,2	354,4	395,5	428,8	473,2	541,7

Завдання №2.

Здійснити порівняльний аналіз ефективності бюджетної Програми підтримки агропромислового комплексу Дніпропетровської області у 2017 - 2021 роках [1].

Аналіз виконання результативних показників

Показники	Одиниця виміру	Затверджено на звітний період	Виконано за звітний період
показник ефективності			
Сільськогосподарські підприємства з різними формами власності та підпорядкуванням	тис. од.	3,3	3,8
Споживання основних продуктів харчування на одну особу у Дніпропетровській області на рік, в тому числі			
молока	л	54	62
м'яса	кг	19	24
показник якості			
Збільшення обсягів виробництва молока	тис. тон	361,0	362,5
Розширення мережі кооперативів молочного напрямку діяльності	од.	2	3
Надання середньострокових безвідсоткових кредитів для здійснення	тис. грн.	16000	8000

Бюджетне прогнозування	Budget forecasting
Фінансова допомога	Financial Aid
Дотація	Grant
Субвенція	Subvention
Субсидія	Subsidy

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТУ ТА БЮДЖЕТНИЙ КОНТРОЛЬ

Тема 5. Виконання бюджету

Семінар 6. Організація виконання державного та місцевих бюджетів. Бюджетна класифікація та її роль у бюджетному менеджменті

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Поняття, принципи та організація виконання бюджету.
2. Органи, які забезпечують виконання державного бюджету України та місцевих бюджетів.
3. Організація складання розпису доходів і видатків та внесення змін до нього.
4. Бюджетна класифікація доходів, її роль у бюджетному процесі та виконанні бюджету.
5. Бюджетна класифікація видатків, її роль у бюджетному процесі та виконанні бюджету.
6. Стадії виконання Державного бюджету України за доходами і видатками.

2. Індивідуальне тестування.

3. Презентація рефератів (доповідей)

4. Розв'язання задач.

Завдання №1.

Визначте коди бюджетної класифікації наступних складових доходів бюджету [1]:

- 1) податок на прибуток іноземних юридичних осіб;
- 2) акцизний податок із вироблених в Україні мотоциклів і велосипедів;
- 3) збір за першу реєстрацію колісних транспортних засобів (юридичних осіб);
- 4) орендна плата з юридичних осіб;
- 5) адміністративні штрафи у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху;
- 6) плата за користування надрами для видобування корисних копалин місцевого значення;
- 7) дивіденди (дохід), нараховані на акції (частки, паї) господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна власність;
- 8) додаткова дотація з державного бюджету на вирівнювання фінансової забезпеченості місцевих бюджетів;
- 9) кошти, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів;
- 10) суми, стягнені з винних осіб за порушення правил пожежної безпеки;
- 11) державне мито, що сплачується за місцем розгляду та оформлення документів, у тому числі за оформлення документів на спадщину і дарування;
- 12) надходження до Фонду соціального захисту;
- 13) портовий (адміністративний) збір, що надходить від риболовних портів;

- 14) збір під час набуття права власності на легкові автомобілі;
 15) туристичний збір, сплачений юридичними особами.

Завдання №2.

Державний борг України у 2021-2022 роках характеризується даними, млн. грн. [1]:

Показник	2021 рік	2022 рік
Внутрішній державний борг	1 111 597,6	1 460 737,5
Зовнішній державний борг	1 560 230,0	2 610 945,6
Разом	2 671 827,6	4 071 683,1

Оцініть зміни в структурі державного боргу Україні за допомогою лінійного коефіцієнта структурних зрушень. Зробіть висновки. Розв'язання представьте у вигляді таблиці

Показник	2021 рік, d_0	2022 рік, d_1	Відхилення часток, $d_1 - d_0$	Модулі відхилень, $ d_1 - d_0 $
Внутрішній державний борг				
Зовнішній державний борг				
Разом				

бюджет	budget
виконання бюджету	budget execution
доходи бюджету	budget revenues
видатки бюджету	budget expenditures
бюджетна класифікація доходів бюджету	budget classification of budget revenues

**Семінар 7. Стадії виконання Державного бюджету за доходами і видатками.
 Виконання місцевих бюджетів**

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Система справляння доходів бюджету.
2. Організація касового виконання бюджету за доходами.
3. Податковий менеджмент.
4. Видатки та кредитування бюджету як об'єкти виконання державного бюджету.
5. Бюджетне фінансування та його організація.
6. Методи і види фінансування із державного бюджету.

7. Касове виконання видаткової частини бюджету.

2. Індивідуальне тестування.

3. Презентація рефератів (доповідей)

4. Обговорення кейсів [16].

Кейс 1. Основи виконання бюджету за доходами.

Завдання: закріпити знання щодо порядку та особливостей виконання бюджету за доходами.

Матеріали: папір, вихідні дані для виконання групових завдань, мережа Internet.

Інструкція: студенти мають пригадати сутність виконання бюджету за доходами, місце та роль у цьому процесі Державної казначейської служби України. Із метою більш ґрунтовного опанування питання чотирьом підгрупам учасників пропонують визначити реквізити рахунків для здійснення платежів за наданим переліком податків і зборів, назвати пропорції їхнього зарахування до відповідних бюджетів. Після виконання завдання кожна з підгруп презентує результати своєї роботи, пояснює визначені результати розмежування доходів між бюджетами (до п'яти хвилин).

Закінчення: викладач підсумовує результати роботи команд, називає допущені помилки, обґрунтовує правильні відповіді та висловлює власне бачення щодо обґрунтованості встановлених чинним законодавством пропорцій розмежування доходів між різними бюджетами [5].

Кейс 2. Основи виконання бюджету за видатками.

Завдання: закріпити знання щодо особливостей виконання бюджету за видатками, дослідити основи взяття розпорядниками та отримувачами бюджетних коштів бюджетних зобов'язань і бюджетних фінансових зобов'язань та здійснення розрахунків із кредиторами.

Матеріали: мультимедійний проектор, картки із завданнями, фліп-чарт, папір, маркери.

Інструкція: студенти мають пригадати сутність виконання бюджету за видатками, місце та роль у цьому процесі Державної казначейської служби України. Далі викладач характеризує зміст термінів "зобов'язання", "бюджетне зобов'язання", "фінансове зобов'язання", "бюджетне фінансове зобов'язання", пояснює відмінності між ними. Після цього учасникам пропонують практичні ситуації двох типів. За умовами ситуацій першого типу необхідно визначити факт виникнення бюджетного зобов'язання (бюджетного фінансового зобов'язання), скласти відповідні реєстри бюджетних зобов'язань (бюджетних фінансових зобов'язань), назвати терміни їхньої реєстрації та опрацювання фахівцями Державної казначейської служби України. За умовами ситуацій другого типу необхідно визначити послідовність дій повноважних представників бюджетних установ та органу Державної казначейської служби України, запропонувавши можливі альтернативні варіанти розвитку подій.

В обговоренні беруть участь по два учасники, яких обирає викладач: один з учасників виступає в ролі розпорядника бюджетних коштів, інший – представника органу Державної казначейської служби України.

Закінчення: викладач підсумовує результати обговорення практичних ситуацій та звертає увагу на помилки та неточності, допущені учасниками [5].

Кейс 3. Процедура здійснення публічних закупівель.

Завдання: ознайомитися з особливостями здійснення закупівель за бюджетні кошти: принципами, порядком планування та умовами здійснення закупівель, особливостями застосування окремих процедур закупівлі, системою державного регулювання та контролю у сфері закупівель.

Матеріали: мультимедійний проектор, мережа Internet.

Інструкція: викладач у формі міні-лекції подає учасникам інформацію про базові норми законодавства у сфері державних закупівель. Далі студентів розподіляють на три підгрупи та обговорюють із ними зміст презентацій щодо особливостей та умов застосування окремих

процедур закупівлі: 1) відкритих торгів; 2) конкурентного діалогу; 3) переговорної процедури закупівлі. Теоретичну інформацію має бути доповнено фактичними прикладами застосування відповідної процедури закупівлі шляхом знайомства учасників тренінгу з документацією конкурсних торгів, протоколами розкриття пропозицій конкурсних торгів, цінових пропозицій, кваліфікаційних пропозицій, звітами про результати здійснення процедури закупівлі. Студенти мають з'ясувати правомірність застосування учасниками торгів відповідних процедур закупівлі, ознайомитися з методикою оцінювання та критеріями пропозицій конкурсних торгів, обґрунтувати обрання переможця. Джерелом інформації має бути офіційний загальнодержавний веб-портал "Державні закупівлі" (<https://tender.me.gov.ua>), авторизовані електронні майданчики системи ProZorro, зокрема: Prom.UA (<http://zakupki.prom.ua>); Держзакупівлі.онлайн (<https://www.dzo.com.ua>); SmartTender (<https://smarttender.biz>) тощо. Безпосереднє виконання цієї роботи учасники здійснюють самостійно у вільний час поза межами аудиторії. Виступи команд із презентаціями відбуваються в останній день проходження тренінгу.

Закінчення: викладач радяить учасникам під час підготовки презентацій уважно прочитати інформацію, рекомендовану для ознайомлення, та розглянути якомога більше практичних прикладів застосування окремих процедур публічних закупівель [5].

податковий менеджмент	tax management
податкові надходження	tax revenues
неподаткові надходження	non-tax revenues
дохід від участі в капіталі	income from equity participation
міжбюджетні трансферти	intergovernmental transfers
бюджетні рахунки	budget accounts
небюджетні рахунки	extra-budgetary accounts
єдиний казначейський рахунок	single treasury account

Тема 6. Облік виконання бюджету

Семінар 8. Завдання, значення та організація обліку виконання державного та місцевих бюджетів. Бухгалтерські документи, порядок їх складання, перевірки й обробки

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Завдання, значення та організація обліку виконання бюджетів.
2. Бухгалтерські документи та реєстри, порядок їхнього складання, перевірки й обробки.
3. План рахунків бухгалтерського обліку виконання державного та місцевих бюджетів.
4. Бухгалтерський облік операцій виконання державного бюджету за доходами і видатками.
5. Бухгалтерський облік операцій виконання місцевих бюджетів за доходами і видатками
6. Облік міжбюджетних відносин.

2. *Індивідуальне тестування.*
3. *Презентація рефератів (доповідей)*
4. *Обговорення кейсів [14].*

Кейс 1. Знайомство з основними документами, що застосовують у процесі виконання бюджету.

Завдання: закріпити інформацію про перелік та зміст основних документів, які застосовують у процесі виконання Державного бюджету України, навчитися їх правильно укладати.

Матеріали: мультимедійний проектор, вихідні дані для формування документів.

Інструкція: учасники тренінгу за допомогою викладача називають документи, які застосовують у процесі виконання бюджету, визначають умови та послідовність їхнього укладання. Із метою більш ґрунтовного опанування питанням учасникам надають додаткову інформацію, на підставі якої вони (після попереднього розподілу за трьома підгрупами) мають укласти такі документи, як: 1) лімітна довідка про бюджетні асигнування та кредитування; 2) кошторис бюджетної установи; 3) план асигнувань (за винятком надання кредитів із бюджету) загального фонду бюджету. Після виконання завдання кожна із підгруп презентує результати своєї роботи (до п'яти хвилин), характеризує зміст та призначення відповідного документа.

Закінчення: викладач демонструє наявний зв'язок між документами, порядок взаємного звірювання окремих показників та визначає ступінь його дотримання учасниками під час виконання поставленого перед ними завдання [5].

Кейс 2. Процедура відкриття рахунків в органах Державної казначейської служби України.

Завдання: закріпити знання щодо порядку відкриття рахунків в органах Державної казначейської служби України; ознайомитися з документами на відкриття рахунків та порядком їхнього укладання.

Матеріали: папір, перелік документів для вивчення.

Інструкція: студенти мають пригадати класифікацію рахунків, які відкривають в органах Державної казначейської служби України. Далі формують чотири підгрупи учасників, яким надають визначений список документів. Студенти мають вибрати із цього списку документи, подання яких є обов'язковим для відкриття: 1) бюджетних рахунків за надходженнями коштів; 2) реєстраційних рахунків та спеціальних реєстраційних рахунків для розпорядників бюджетних коштів; 3) рахунків отримувачів бюджетних коштів та відокремлених структурних підрозділів отримувачів бюджетних коштів; 4) реєстраційних рахунків та спеціальних реєстраційних рахунків для відокремлених структурних підрозділів розпорядників бюджетних коштів.

Необхідно встановити також, яких документів не вистачає у списку, подання яких документів, наведених у переліку, не передбачено чинним законодавством, дати характеристику вибраним документам, визначити порядок їхнього заповнення та вміти назвати осіб, відповідальних за їхню підготовку. Після виконання завдання кожна із підгруп презентує результати своєї роботи, характеризує зміст та призначення відповідних документів (до трьох хвилин).

Закінчення: викладач підсумовує результати роботи підгруп, називає допущені помилки, обґрунтовує правильні відповіді [5].

Кейс 3. Організація бухгалтерського обліку виконання бюджету.

Завдання: ознайомитися з організацією бухгалтерського обліку виконання бюджету, з'ясувати його особливості, функції та основні завдання; виокремити складові частини (підсистеми) бюджетного обліку та визначити їхнє призначення, навчитися відрізняти та розуміти сутність та роль складових елементів системи бюджетного обліку.

Матеріали: мультимедійний проектор, мережа Internet, картки із завданнями, фліпчарт, папір, маркери.

Інструкція: викладач пропонує для п'яти сформованих підгруп студентів зробити короткі повідомлення-презентації (до трьох хвилин) за такими темами:

- 1) особливості бухгалтерського обліку виконання бюджетів;
- 2) функції бюджетного обліку;
- 3) підсистеми бюджетного обліку;
- 4) предмет, суб'єкт та об'єкти бюджетного обліку;
- 5) метод бюджетного обліку та його складові елементи.

Презентації подає кожна команда окремо. Після презентації доповідач пропонує сформованим підгрупам учасників стисло (переважно, 3-10 словами) у письмовій формі визначити зміст викладеного матеріалу на розданих аркушах паперу розміром 5×10 см. На виконання цієї роботи виділяють не більше від однієї хвилини, після чого команди шифрують свої відповіді та передають їх доповідачеві. Доповідач фіксує інформацію з аркушів на дошці. Після презентації всіх варіантів учасники обговорюють запропоновані точки зору та відкритим голосуванням обирають найкращу з них. Доповідач оголошує шифр команди, думка якої отримала найбільше голосів.

Закінчення: викладач підсумовує результати роботи команд, визначає кращих доповідачів та слухачів [5].

Кейс 4. План рахунків бухгалтерського обліку виконання бюджету.

Завдання: ознайомитися із Планом рахунків бухгалтерського обліку виконання бюджету, з'ясувати призначення рахунків відповідного класу та кожного окремого рахунку, вивчити базові бухгалтерські проведення за рахунками.

Матеріали: мультимедійний проектор, картки із завданнями, папір.

Інструкція: викладач дає загальну характеристику Плану рахунків бухгалтерського обліку виконання бюджету. Кожний учасник тренінгу по черзі обирає одну з карток, на яких на зворотному боці зазначено номери бухгалтерських рахунків. Протягом установленого часу (не більше від двох хвилин) необхідно назвати запропонований рахунок, дати йому загальну характеристику, визначити належність його до відповідного класу (балансові, фінансові, позабалансові та управлінського обліку) та групи (активні, пасивні, активно-пасивні), описати призначення рахунку та назвати основні операції за дебетом і кредитом.

Закінчення: викладач підсумовує результати роботи учасників, називає допущені помилки, визначає кращих доповідачів [5].

Кейс 5. Бухгалтерський облік операцій виконання бюджету.

Завдання: ознайомитися з базовими операціями бюджетного обліку, набути навички у складанні бухгалтерських проведеннь обліку операцій за доходами, видатками та визначенні результату виконання бюджету.

Матеріали: картки із завданнями, папір.

Інструкція: викладач дає загальне уявлення про порядок здійснення бюджетного обліку. Учасників тренінгу розподіляють на чотири підгрупи, вони формують картки із завданнями одна підгрупа для іншої. Як завдання запропоновано складання бухгалтерських записів за операціями бюджетного обліку. Після цього команди обмінюються картками за годинниковою стрілкою: команда 1 передає картку-завдання команді 2, команда 2 – команді 3, команда 3 – команді 4, команда 4 – команді 1. Командам дають не більше ніж 30 секунд для формування бухгалтерського проведення. Після закінчення встановленого часу учасники знову обмінюються картками із зазначеними на них варіантами відповіді за тими ж правилами, передаючи картки за годинниковою стрілкою. Потім учасники команд ознайомлюються з варіантами відповідей інших команд на поставлені завдання, а лідери команди (чи інші учасники за погодженням (із командою) по черзі оголошують умову завдання та відповідь, що була надана іншою командою, і дають власний коментар щодо правильності такої відповіді. Якщо відповідь є частково чи повністю неправильною, необхідно запропонувати правильний, на думку оцінювача, варіант. За ходом подій уважно спостерігають усі інші учасники, право на оголошення підсумкового результату роботи підгруп на кожному етапі оцінювання роботи команд мають лідери підгруп, які формували

картки із завданнями, та викладач.

Закінчення: викладач підсумовує результати роботи учасників, називає допущені помилки, визначає кращих доповідачів [5].

облік	accounting
бухгалтерський облік виконання бюджету	budget execution accounting
функція контролю	control function
функція нагляду	supervision function
функція узагальнення	generalization function
функція аналізу	analysis function
єдиний казначейський рахунок	single treasury account
система електронних платежів	electronic payment system
особові рахунки	personal accounts

Тема 7. Звітність про виконання бюджету

Семінар 9. Організація, види та форми бюджетної звітності. Звітність про виконання місцевих бюджетів

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Поняття, класифікація та принципи складання звітності про виконання бюджету.
2. Звітність розпорядників коштів, які фінансуються із державного та місцевих бюджетів.
3. Звітність одержувачів бюджетних коштів та фондів соціального страхування.
4. Звітність фінансових органів про виконання місцевих бюджетів.
5. Звітність органів ДКСУ про виконання Державного бюджету.
6. Порядок і терміни затвердження річного звіту про виконання Державного бюджету.

2. Індивідуальне тестування.

3. Презентація рефератів (доповідей)

4. Обговорення кейсів [16].

Кейс 1. Знайомство зі складом звітності про виконання Державного бюджету України.

Завдання: закріпити інформацію про склад та терміни складання бюджетної та фінансової звітності про виконання Державного бюджету України.

Матеріали: мультимедійний проектор, банк із назвами форм звітності, папір.

Інструкція: викладач нагадує учасникам про необхідність розрізняти звітність, яку складають розпорядники та отримувачі бюджетних коштів, та звітність про виконання бюджетів, яку складають органи Державної казначейської служби України. Предметом аналізу буде звітність про виконання Державного бюджету України. Для засвоєння її складових форм, розмежування бюджетної та фінансової звітності й періодичності її складання учасників тренінгу

розподіляють на чотири підгрупи та пропонують здійснити розподіл наданого переліку форм звітності по двох скринях: 1) бюджетна звітність; 2) фінансова звітність. На другому етапі учасники мають сформувавши в кожній зі скринь по чотири відділення за термінами подання звітності: відділення 1 – місячна та річна звітність; відділення 2 – квартальна та річна звітність; відділення 3 – місячна, квартальна та річна звітність; відділення 4 – річна звітність. Після виконання поставленого завдання студентські колективи доповідають результати своєї роботи; правомірність наповнення скринь і відділень контролює решта студентів та викладач.

Закінчення: викладач підсумовує результати роботи учасників, звертає увагу на допущені помилки та неточності [5].

Кейс 2. Знайомство зі складом звітності про виконання місцевих бюджетів.

Завдання: закріпити інформацію про склад та періодичність складання бюджетної та фінансової звітності про виконання місцевих бюджетів.

Матеріали: мультимедійний проектор, банк із назвами форм звітності, папір.

Інструкція: викладач нагадує учасникам, що звітність про виконання місцевих бюджетів формують та складають, відповідно до вимог, установлених щодо звітності про виконання Державного бюджету України, і пропонує пригадати склад звітності про виконання Державного бюджету України. Із метою засвоєння складу та з'ясування періодичності складання звітності про виконання місцевих бюджетів, кожному учасникові тренінгу пропонують витягти картку, на якій подано назву форми звітності, та покласти її до однієї із двох скринь: 1) бюджетна звітність; 2) фінансова звітність. Правомірність вибору учасників контролює решта студентів та викладач. На другому етапі учасники мають сформувавши в кожній зі скринь по п'ять відділень за термінами подання звітності: відділення 1 – місячна звітність; відділення 2 – місячна та річна звітність; відділення 3 – місячна, квартальна та річна звітність; відділення 4 – квартальна та річна звітність; відділення 5 – річна звітність.

Закінчення: викладач підсумовує результати роботи учасників, звертає увагу на допущені помилки та неточності [5].

Кейс 3. Знайомство зі змістом та показниками звітності про виконання бюджетів.

Завдання: ознайомитися з формами бюджетної та фінансової звітності про виконання державного та місцевих бюджетів, навчитися тлумачити зміст показників такої звітності; набути навичок у роботі зі звітністю про виконання Державного бюджету України.

Матеріали: мультимедійний проектор, мережа Internet, вихідні дані для виконання індивідуальних завдань учасниками.

Інструкція: студенти мають пригадати склад бюджетної та фінансової звітності про виконання державного та місцевих бюджетів. Далі викладач коротко характеризує зміст кожної з форм звітності, їхні особливості та показники, що в них відображають, називає відмінності у складі звітності про виконання державного та місцевих бюджетів. Із метою більш ґрунтовного опанування питання, кожному учаснику пропонують знайти у формах звітності про виконання Державного бюджету України за останній звітний рік значення показників, згідно із запропонованим переліком, зафіксувати їх у звіті, зазначивши назву відповідної форми звітності (відповідних форм звітності), у якій (у яких) міститься цей показник. Це завдання учасники виконують самостійно у вільний час поза межами аудиторії. Для того щоб із ним упоратися, студентам необхідно протягом десяти хвилин аудиторного часу ознайомитися з порядком і вимогами до виконання поставленого завдання та, за потреби, поставити запитання викладачеві. Результати виконаної роботи слід подати в табличній формі та, за потреби, дати необхідні текстові пояснення.

Закінчення: викладач радить учасникам під час виконання завдань за індивідуальними варіантами уважно прочитати інформацію, рекомендовану для ознайомлення, та навчитися трактувати зміст показників, що досліджують [5].

звітність	reporting
звітність розпорядників коштів	reporting of fund managers
місячні звіти	monthly reports
квартальні звіти	quarterly reports
звітність про виконання місцевих бюджетів	reporting on the implementation of local budgets

Тема 8. Бюджетний контроль і моніторинг

Семінар 10. Міжнародні стандарти державного фінансового контролю та вимоги нормативно-правових актів України щодо міжнародних стандартів державного фінансового контролю

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Розвиток Міжнародної організації вищих органів державного аудиту (International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI)).
2. Складові елементи міжнародних стандартів вищого органу аудиту (BOA) (ISSAI).
3. Організація державного фінансового контролю в Європейському Союзі. Співпраця України з EUROSAI.
4. Модель COSO та її використання для організації системи контролю в державному секторі.

2. Індивідуальне тестування.

3. Презентація рефератів (доповідей)

Вищий орган аудиту	Supreme Audit Institutions
публічні / суспільні кошти	public finance
аудит використання коштів платників податків	audit of the use of taxpayers' funds
бюджетні кошти	budget funds
державні кошти	state funds
Міжнародна організація вищих органів державного аудиту	International Organization of Supreme Audit Institutions
модель COSO-ERM	COSO-ERM model
система контролю в державному секторі	control system in the public sector
ідентифікація ризиків	risk identification
визначення цілей	goal setting
середовище контролю	control environment
зовнішні ризики	external risks
внутрішні ризики	internal risks

законодавчі ризики	legislative risks
операційно-технологічні ризики	operational and technological risks
програмно-технічні ризики	software and hardware risks
кадрові ризики	personnel risks
фінансові ризики	financial risks
оцінка ризиків	risk assessment
способи реагування на ризики	ways to respond to risks
механізми контролю ризиків	risk control mechanisms
організація інформаційного та комунікаційного забезпечення здійснення моніторингу систем контролю	organization of information and communication support monitoring control systems

Семінар 11. Контроль за виконанням державного та місцевих бюджетів

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Мета перевірки роботи територіальних органів виконавчої влади та місцевого самоврядування у фінансовій сфері.
2. Підготовка до перевірки роботи територіальних органів виконавчої влади та місцевого самоврядування у фінансовій сфері.
3. Процедури перевірки роботи територіальних органів виконавчої влади та місцевого самоврядування у фінансовій сфері.
4. Розробка проекту програми перевірки роботи територіальних органів виконавчої влади та місцевого самоврядування у фінансовій сфері.
5. Порядок проведення аудиту та реалізація результатів аудиту.
6. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері фінансового контролю на місцевому рівні.
7. Особливості здійснення відомчого і внутрішнього фінансового контролю.

2. Індивідуальне тестування.

3. Презентація рефератів (доповідей).

4. Розв'язання задач.

5. Обговорення кейсів [16].

Завдання №1.

Визначити, що є проблемою аудиту місцевого бюджету, а що є гіпотезою [16].

Вихідні дані:

1. Неправильно сформована ресурсна база місцевого бюджету.
2. Неefективний внутрішній контроль із боку органів місцевого самоврядування, що призвів до невиконання бюджету.
3. Чому не виконано заплановані завдання з доходної частини бюджету?
4. Неправильно організовано процес використання бюджетних коштів.

Завдання №2.

У 2022 році місцевий бюджет затверджено в сумі 138 000 тис. грн. [16]

Заплановано: податкових надходжень – 75 000 тис. грн; неподаткових надходжень – 35 000 тис. грн; видатків за спеціальним фондом – 25 000 тис. грн.

Фактично виконано: податкових надходжень – 73000 грн;

неподаткових надходжень – 38 000 тис. грн; видатків за спеціальним фондом – 27000 тис. грн.

Проаналізувати виконання доходів місцевого бюджету за 2022 рік.

Завдання №3.

У ході здійснення аудиту державних фінансів виконання місцевого бюджету, аудит державних фінансів визначив проблему аудиту: «Чому не виконано заплановані завдання з доходної частини бюджету?» та сформував гіпотези аудиту [16].

Визначити дії державного аудитора щодо вирішення проблеми аудиту та доказу гіпотез. Навести приклади гіпотез аудиту.

Завдання № 4

Визначити правильні відповіді [16]:

1. Внутрішні аудити в органі державного сектора проводяться на підставі ...
2. ... підхід передбачає перевірку діяльності об'єкта перевірки з точки зору дотримання норм, правил, встановлених лімітів, стандартів, форм звітності тощо.
3. ... підхід – оцінка ефективності системи внутрішнього контролю в органі державного сектора, а також відповідності досягнутих кількісних і якісних показників поставленим цілям.
4. ... підхід має на увазі детальне, причинно-наслідкове вивчення проблем і методів їх розв'язання з метою розробки конкретних рекомендацій щодо поліпшення ситуації.

Завдання № 5

Вказати етапи організації державного фінансового аудиту виконання місцевих бюджетів, основні прийоми та процедури його здійснення. Результати виконання завдання оформити у вигляді рисунку або таблиці 1.

Таблиця 1 - Основні етапи організації державного фінансового аудиту виконання місцевих бюджетів

Етапи організації державного фінансового аудиту виконання місцевих бюджетів	Прийоми і процедури здійснення державного фінансового аудиту виконання місцевих бюджетів
1.	
2.	
3.	
...	

Кейс №1. Порушення бюджетного законодавства та заходи впливу за вчинені бюджетні правопорушення.

Завдання: закріпити нормативно-правову базу щодо нарахування заробітної плати в установах та закладах освіти і науки України.

Матеріали: мультимедійний проектор, папір.

Інструкція: викладачем наводиться виробнича ситуація: внутрішніми державними аудиторами в ході проведення внутрішнього аудиту у районному відділі освіти здійснено вибірккову перевірку встановлення посадових окладів та нарахування заробітної плати у загальноосвітніх навчальних закладах та встановлено наступне:

1. Педагогічну діяльність здійснюють 2 особи без відповідної освіти та професійно-практичної підготовки, загальна сума видатків на оплату праці вищевказаних працівників склала 40,93 тис. грн.;
2. Педагогічну діяльність здійснюють 26 осіб, які не мають відповідної фахової освіти, загальна сума видатків на оплату їх праці склала 1700,53 тис. грн.;
3. Вчителю початкових класів повторно впродовж року здійснено нарахування та виплата коштів на оздоровлення в сумі 1474,0 грн.

Необхідно:

1. Визначити законодавчі акти, які порушено?
2. Кваліфікувати внутрішньому державному аудиторові вищевказані видатки на оплату праці.

Закінчення: викладач радить учасникам під час виконання завдань ретельно вивчити нормативно-правову базу щодо нарахування заробітної плати в установах та закладах освіти і науки України [5].

Кейс 2. Органи контролю за дотриманням бюджетного законодавства.

Завдання: з'ясувати склад органів, що здійснюють державний контроль за дотриманням бюджетного законодавства, розглянути перелік їхніх повноважень у ході виконання контрольних функцій.

Матеріали: мультимедійний проектор фліпчарт, папір, маркери.

Інструкція: викладач надає учасникам загальну інформацію про базові засади державного фінансового контролю в бюджетному процесі. Далі студентів розподіляють на п'ять груп та на розданих аркушах паперу розміром 5×10 см пропонують зафіксувати перелік органів, що здійснюють державний контроль за дотриманням бюджетного законодавства.

На виконання цієї роботи виділяють не більше від двох хвилин, після чого учасники тренінгу шифрують картки з відповідями та обмінюються ними між собою. Після цього викладач запрошує до дошки по одному представнику від кожної команди для перенесення інформації з карток на дошку. Учасники тренінгу презентують на дошці результати роботи інших команд, своїх опонентів. Далі відбувається порівняння точок зору всіх команд, пошук однакових, близьких та оригінальних відповідей. Учасники обговорюють отримані результати та визначають найбільш повну та чітку відповідь. Оголошують шифр команди, точку зору якої було визнано найкращою. Після цього розпочинають другий етап роботи. На дошці в один рядок із необхідним відступами фіксують назви органів, що здійснюють державний контроль за дотриманням бюджетного законодавства. Представники команд по черзі тягнуть картки, на яких охарактеризовано певну контрольну функцію певного державного органу. Завдання учасника – прочитати про себе (не вголос) інформацію з картки, підійти до дошки та розмістити таку картку під назвою того органу, який, на думку студента, є відповідальним за виконання зазначеної в картці функції. Правильність відповідей учасників контролює решта студентів та викладач.

Закінчення: викладач підсумовує результати роботи учасників, звертає увагу на часткове дублювання окремих контрольних функцій різними державними органами [5].

Кейс 3. Порушення бюджетного законодавства та заходи впливу за вчинені бюджетні правопорушення.

Завдання: ознайомитися з потенційним переліком бюджетних правопорушень, з'ясувати передбачену законодавством України відповідальність за їхнє скоєння.

Матеріали: мультимедійний проектор, папір, картки із завданнями.

Інструкція: викладач надає учасникам загальну інформацію про бюджетні правопорушення та відповідальність, передбачену за їхнє скоєння Бюджетним, Цивільним, Кримінальним кодексами України, Кодексом законів про працю України та Кодексом України про

адміністративні правопорушення. Далі студентів розподіляють на чотири підгрупи для виконання групових завдань зі встановлення переліку санкцій, що можуть бути застосовані за порушення бюджетного законодавства в ситуаціях, запропонованих для розгляду, визначення умов та порядку їхнього застосування. Після виконання завдань підгрупи обмінюються визначеними результатами, дискутують щодо правомірності ухвалених рішень із притягнення винних осіб до відповідальності та встановлення видів такої відповідальності. Обґрунтованість відповідей учасників контролює викладач.

Закінчення: викладач підсумовує результати роботи учасників, визначає групи, що найкраще впоралися з поставленим завданням [5].

Кейс 4. Результати здійснення контрольних заходів органами бюджетного та податкового контролю.

Завдання: ознайомитися з результатами роботи органів державного контролю за дотриманням бюджетного й податкового законодавства, проаналізувати виявлені порушення та заходи, ужиті щодо порушників, виявити обсяги незаконно використаних коштів і суми, повернуті контролюючими органами до бюджету.

Матеріали: мультимедійний проектор, мережа Internet, папір.

Інструкція: викладач пропонує для чотирьох сформованих груп студентів підготувати короткі повідомлення-презентації (до трьох хвилин) про результати контрольної діяльності протягом останніх кількох років таких державних органів, як: 1) Рахункова палата України; 2) Державна казначейська служба України; 3) Державна аудиторська служба України; 4) Державна фіскальна служба України.

Закінчення: студенти шляхом голосування визначають кращу презентацію, викладач підсумовує результати роботи команд [5].

бюджет	budget
виконання бюджету	budget execution
доходи бюджету	budget revenues
витрати бюджету	budget costs
бюджетний процес	budget process
ресурсна база	resource base
програма аудиту	audit program
об'єкт фінансового контролю на місцевому рівні	об'єкт фінансового контролю на місцевому рівні
суб'єкт фінансового контролю на місцевому рівні	суб'єкт фінансового контролю на місцевому рівні
попередній контроль на місцевому рівні	попередній контроль на місцевому рівні
поточний контроль на місцевому рівні	поточний контроль на місцевому рівні
наступний контроль на місцевому рівні	наступний контроль на місцевому рівні
казначейське обслуговування місцевих бюджетів	казначейське обслуговування місцевих бюджетів
місцеві фінансові органи	місцеві фінансові органи
місцевий бюджет	місцевий бюджет
аудиторський звіт	аудиторський звіт
відомчий контроль	відомчий контроль
програмно-цільовий метод	program-target method
бюджетні кошти	budget funds
бюджетна програма	budget program

паспорт бюджетної програми	budget program passport
ефективність бюджетної програми	efficiency of the budget program
моніторинг	monitoring
бюджетний моніторинг	budget monitoring
розпорядники бюджетних коштів	budget managers
державний фінансовий аудит	state financial audit

Семінар 12. Захист групових проєктів «Моніторинг та оцінка ефективності бюджетних програм»

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Оцінка використання коштів на виконання бюджетної програми.
2. Удосконалення методики аудиту цільових бюджетних програм в умовах реформування фінансово-економічної системи України.
3. Підвищення дієвості та ефективності аудиту цільових бюджетних програм.
4. Бюджетна статистика та бюджетні показники.

2. Індивідуальне тестування.

3. Розв'язання задач.

Завдання № 1

На прикладі бюджету м. Кривий Ріг розрахуйте відносні показники характеристики стану місцевих фінансів (для бюджетів міст обласного підпорядкування, районних бюджетів, бюджетів районів у містах, бюджетів міст районного підпорядкування) [16].

Завдання № 2

На прикладі бюджету ОТГ розрахуйте відносні показники характеристики стану місцевих фінансів (для бюджетів міст обласного підпорядкування, районних бюджетів, бюджетів районів у містах, бюджетів міст районного підпорядкування) [16].

Захист групових проєктів.

Складання Звіту за результатами проведення громадського моніторингу.

Завдання: ознайомитися із методикою проведення моніторингу та процедурою складання Звіту за результатами проведення громадського моніторингу.

Матеріали: мультимедійний проектор, папір.

Інструкція: викладач пояснює базові засади формування Звіту за результатами проведення громадського моніторингу на підставі даних виконання бюджетів. Учасники проєкту отримують завдання для складання Звіту за результатами проведення громадського моніторингу місцевого бюджету. Після виконання завдання доцільна презентація матеріалів Звіту та пояснення результатів своєї роботи.

Закінчення: викладач підсумовує результати роботи учасників, називає допущені помилки, визначає кращих доповідачів.

програмно-цільовий метод бюджетні кошти бюджетна програма паспорт бюджетної програми ефективність бюджетної програми моніторинг бюджетний моніторинг розпорядники бюджетних коштів державний фінансовий аудит бюджетна статистика бюджетні показники аудит цільових бюджетних програм результативні показники цільової бюджетної програми	program-target method budget funds budget program budget program passport efficiency of the budget program monitoring budget monitoring budget managers state financial audit budget statistics budget indicators audit of target budget programs effective indicators of the target budget program
--	--

Семінар 13. Корупційні ризики в управлінні фінансами територіальної громади

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Основні негативні наслідки поширення корупції на формування та використання ресурсів територіальної громади.
2. Наявні корупційні ризики при наданні земельних ділянок та шляхи їх зменшення.
3. Поширення корупції у сфері надрокористування та напрямки мінімізації.
4. Корупційні механізми у сфері управління комунальним майном.
5. Прояви корупції у процесі закупівель товарів, робіт і послуг у сфері місцевих фінансів.
6. Профілактична робота з персоналом уповноважених приймати або здійснювати вплив на ухвалення управлінських рішень.
7. Дисциплінарна відповідальність за вчинення корупційних правопорушень.
8. Цивільно-правова відповідальність за вчинення корупційних правопорушень.
9. Адміністративна відповідальність за вчинення корупційних правопорушень.
10. Кримінальна відповідальність за вчинення корупційних правопорушень.

2. Індивідуальне тестування.

3. Презентація рефератів (доповідей).

4. Розв'язання задач.

Завдання № 1

У ході ревізії органами державного фінансового контролю встановлено, що за

період з 01.02 минулого року по 01.02 поточного року у підконтрольній установі жодного разу не було проведено інвентаризації грошових коштів і матеріальних цінностей [16]. Яку адміністративну відповідальність передбачено діючим законодавством за це порушення? Які посадові особи повинні бути притягнуті до адміністративної відповідальності? Відповідь обґрунтуйте з посиланням на нормативно-правові акти України.

Завдання № 2

У ході ревізії в період з 01.02 минулого року по 01.02 поточного року органами державного фінансового контролю встановлено, що підконтрольною установою не було вжито заходи по відшкодуванню з винних осіб збитків від недостач, розтрат та крадіжок [16]. Яку адміністративну відповідальність передбачено діючим законодавством за це порушення? Які посадові особи повинні бути притягнуті до адміністративної відповідальності? Відповідь обґрунтуйте з посиланням на нормативно-правові акти України.

політична корупція	political corruption
лобізм	lobbying
протекціонізм	protectionism
вигідне призначення на державні посади	favorable appointment to public office
інвестування комерційних структур за рахунок держбюджету	investment of commercial structures at the expense of the state budget
соціально-політичний аспект корупції	socio-political aspect of corruption
земельні ділянки	ground section
надкористування	subsoil use
рента	rent
комунальне майно	communal property
державні закупівлі	government Procurement
профілактична робота	preventive work
дисциплінарна відповідальність	disciplinary liability
цивільно-правова відповідальність	civil liability
адміністративна відповідальність	administrative responsibility
кримінальна відповідальність	criminal liability

Тема 9. Світовий досвід бюджетного менеджменту

Семінар 14. Аналіз світового досвіду бюджетного менеджменту

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Світовий досвід бюджетного менеджменту.
2. Організація бюджетного процесу в зарубіжних країнах.

3. Бюджетне планування та прогнозування у світовій практиці.
4. Світовий досвід організації бюджетного контролю.
2. *Індивідуальне тестування.*
3. *Презентація рефератів (доповідей)*
4. *Розв'язання задач.*

Завдання №1.

Заповніть таблицю [1]:

Основні форми побудови бюджетних систем у світі

Країни-представники	Характеристика групи
Федеративні держави - Австралія, Канада, США; унітарні - Великобританія та Японія	?
Країни Північної Європи, а саме Данія, Норвегія, Швеція і Фінляндія	?
Федеративні держави Західної Європи, а саме Австрія, Німеччина, Швейцарія	?
Бельгія, Франція, Греція, Італія, Нідерланди, Португалія, Іспанія	?

Завдання №2.

Дослідити управління бюджетним процесом в розвинутих країнах (у вигляді презентації, на власний вибір одну із запропонованих країн) [1]:

- 1) Франція.
- 2) Німеччина.
- 3) США.
- 4) Великобританія.
- 5) Канада.
- 6) Польща.
- 7) власний вибір країни.

стратегія поступової трансформації	gradual transformation strategy
стратегію активної трансформації	active transformation strategy
форсована (радикальна) стратегія реформування	forced (radical) reform strategy
бюджетування, орієнтоване на результат	result-oriented budgeting
централізована система бюджетного контролю	centralized budget control system
децентралізована система бюджетного контролю	decentralized budget control system
змішана система бюджетного контролю	mixed system of budgetary control
парламентський контроль	parliamentary control
адміністративний контроль	administrative control
судовий контроль	judicial control

**ЧАСТИНА 3.
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТІВ**

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ОСНОВИ БЮДЖЕТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Тема 1. Бюджетний менеджмент в системі фінансового управління. Сутність та складові бюджетного менеджменту

Семінар 1. Основні засади бюджетного менеджменту

Методи контролю: усне та письмове опитування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання відповідей, оцінка тестів.

Завдання для самостійної роботи:

- 1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.*
- 2. Самостійно опрацюйте питання [1]:*
  1. Обґрунтуйте потребу в виділенні особливого напрямку менеджменту - бюджетного менеджменту. У чому зміст бюджетного менеджменту?
  2. В чому полягає складність і різноплановість бюджету як об'єкту управління? Охарактеризуйте групи органів управління бюджетом. На Вашу думку, яка група відіграє найголовнішу роль в управлінні бюджетом?
  3. Якими документами регламентується організація бюджетного процесу в Україні?
  4. Чим відрізняються загальні принципи управління бюджетом від спеціальних?
  5. За допомогою чого здійснюється цілеспрямований вплив на кількісні та якісні показники соціально-економічного розвитку країни?
- 3. Підготуйтеся до понятійного диктанту.*
- 4. Підготуйте доповідь та її презентацію.*
- 5. Розв'яжіть тестові завдання [10].*

1. Бюджетний менеджмент – це

- A. сукупність фінансових відносин, що виникають в процесі формування і використання бюджетних коштів
- B. управління бюджетом
- C. сукупність прийомів, способів, методів, спрямованих на управління бюджетними потоками і відносинами, які виникають в процесі цього руху
- D. управління бюджетом та бюджетними потоками

2. Бюджетна політика – це

- A. сукупність завдань організації бюджетних взаємовідносин
- B. довгостроковий курс розрахований на перспективу, що передбачає вирішення глобальних економічних завдань
- C. сукупність стратегічних та тактичних заходів держави з організації та використання фінансових ресурсів для забезпечення соціально-економічного розвитку країни
- D. сукупність дій щодо ефективної системи управління бюджетом

3. Бюджетний механізм – це

- A. сукупність принципів, методів та форм використання бюджетних коштів, що утворює нормативно-правове регулювання бюджетного процесу
- B. послідовна реалізація дій, що утворює систему адміністративних та економічних заходів впливу, які базуються на встановлених принципах формування, виконання бюджетів з використанням відповідних їм методів, способів, прийомів, інструментів та ін. елементів управління
- C. система, яка встановлює порядок бюджетної діяльності у системі бюджетного планування
- D. послідовна реалізація дій, які базуються на основоположних принципах, цільовій орієнтації, функціональній діяльності з використанням відповідних їй методів управління та спрямовані на досягнення визначеної мети

4. Основні напрями бюджетної політики визначає

- A. Міністерство фінансів України
- B. Кабінет Міністрів України
- C. Верховна Рада України
- D. Комітет Верховної Ради України з питань бюджету

5. Бюджетна декларація визначає

- A. концепцію фінансової системи країни
- B. основні напрями бюджетної політики на наступний бюджетний рік
- C. класифікацію доходів і видатків бюджету
- D. фінансово-кредитну політику

Список рекомендованої літератури.

Основна

1. Качула С.В., Лисяк Л.В., Добровольська О.В. Бюджетний менеджмент: навчальний посібник в схемах і таблицях. Дніпро: Монолит. 2022. 200 с.
2. Ватаманюк-Зелінська У.З., Ситник Н.С., Стасишин А.В., Круглякова В.В. Бюджетний менеджмент: навч. посіб. Львів: Видавництво «Магнолія». 2021. 511 с
3. Бюджетний менеджмент: підруч. / за ред. В.Г. Дем'янишина, Г.Б. Погріщук. Тернопіль: ТНЕУ. 2017. 532 с.
4. Бондарук Т.Г., Момотюк Л.Є., Мельничук Н.Ю. Бюджетний менеджмент: навч. посіб. Київ: ТОВ «Август Трейд». 2017. 890 с.
5. Юшко С.В. Бюджетний менеджмент: формування компетентностей на основі тренінгу: навч. посіб. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця. 2017. 255 с.
6. Бюджетний менеджмент: тренінг-курс / за ред. Є.О. Малік. ДННУ “Академія фінансового управління”. 2012. 400 с.

Додаткова

7. Бюджетний кодекс України. Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/page12>.
8. Монаєнко А. та ін. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України [станом на 04.03.2021 р.] / За заг. ред. Монаєнко А. Київ: Центр учбової літератури. 2021. 316 с.
9. Чвалюк А.М. Правові основи формування державного бюджету України: монографія. Київ: КНТ. 2011. 224 с.

10. Бюджетний менеджмент [Текст] : метод. рек. до вивч. дисц. / В.С. Котковський, О.В. Неівестна, М.О. Кужелєв, Л.Я. Шевченко, Ю.Л. Коч; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. фінансів, обліку та оподаткування. – Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2021. – 56 с.

Тема 2. Суть та структура бюджету держави як об'єкта управління

Семінар 2. Бюджет держави як об'єкта управління

Методи контролю: усне та письмове опитування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді, оцінка тестів.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання [1]:*

1. У чому полягає економічний зміст бюджету держави?
2. Які чинники впливають на рівень бюджетної централізації ВВП?
3. У чому полягає взаємозв'язок бюджету з фінансовою політикою держави?
4. Чи призводить дефіцит бюджету до зростання державного боргу?
5. Назвіть основні заходи щодо скорочення бюджетного дефіциту.
6. Коли дозволяється прийняття бюджету з дефіцитом?
7. Перелічіть причини виникнення бюджетного дефіциту.
8. У чому полягає сутність обслуговування державного боргу?
9. Чи призводить дефіцит бюджету до зростання державного боргу?
10. Яким чином відбувається організація процесу запозичення коштів.

3. *Підготуйтеся до понятійного диктанту.*

4. *Підготуйте доповідь та її презентацію.*

5. *Розв'яжіть тестові завдання [10].*

1. Включення до складу бюджетів всіх надходжень і витрат, здійснюваних відповідно до нормативноправових актів, забезпечує принцип

- A. збалансованості бюджетної системи
- B. повноти
- C. ефективності
- D. публічності і прозорості

2. Державний бюджет України й місцеві бюджети - це

- A. ланки бюджетної системи
- B. ступені бюджетної системи
- C. рівні бюджетної системи
- D. сфери бюджетної системи

3. Сукупність заходів держави щодо організації й використання бюджетних ресурсів для забезпечення економічного й соціального розвитку - це

- A. бюджетна система
- B. бюджетний устрій
- C. бюджетна політика
- D. бюджетний механізм

4. Принцип обґрунтованості бюджетної системи полягає в тому, що

- A. бюджетні кошти використовуються тільки на цілі, які визначені бюджетними призначеннями
- B. бюджети формуються на реалістичних макропоказниках економічного й соціального розвитку й розрахунках надходжень у бюджет і витрат бюджету, здійснюваних відповідно до затверджених методик і правил
- C. справедливий і неупереджений розподіл суспільного багатства
- D. бюджетна система залежить від загального стану економіки країни

5. Прихований дефіцит - це

- A. занижена величина фактичного бюджетного дефіциту і державного боргу, що часто робиться цілеспрямовано і є ознакою непродуманості фінансової політики держави
- B. реальне перевищення видатків над доходами бюджету, офіційно зафіксоване наприкінці бюджетного періоду
- C. результат свідомої активної (дискреційної) політики держави, що передбачає маніпулювання податками й урядовими видатками з метою зміни реального обсягу національного виробництва і зайнятості, контролю над інфляцією та прискоренням економічного зростання і запобігання спаду виробництва в країні
- D. дефіцит, що виникає в умовах достатності ресурсів у суспільстві та досить високого рівня доходів юридичних і фізичних осіб. Він пов'язаний з політикою помірною оподаткування з метою зміцнення фінансової бази підприємницьких структур

Список рекомендованої літератури.

Основна

1. Качула С.В., Лисяк Л.В., Добровольська О.В. Бюджетний менеджмент: навчальний посібник в схемах і таблицях. Дніпро: Монолит. 2022. 200 с.
2. Ватаманюк-Зелінська У.З., Ситник Н.С., Стасишин А.В., Круглякова В.В. Бюджетний менеджмент: навч. посіб. Львів: Видавництво «Магнолія». 2021. 511 с
3. Бюджетний менеджмент: підруч. / за ред. В.Г. Дем'янишина, Г.Б. Погріщук. Тернопіль: ТНЕУ. 2017. 532 с.
4. Бондарук Т.Г., Момотюк Л.Є., Мельничук Н.Ю. Бюджетний менеджмент: навч. посіб. Київ: ТОВ «Август Трейд». 2017. 890 с.
5. Юшко С.В. Бюджетний менеджмент: формування компетентностей на основі тренінгу: навч. посіб. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця. 2017. 255 с.
6. Бюджетний менеджмент: тренінг-курс / за ред. Є.О. Малік. ДННУ «Академія фінансового управління». 2012. 400 с.

Додаткова

7. Бюджетний кодекс України. Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/page12>.
8. Монаєнко А. та ін. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / За заг. ред. Монаєнко А. Київ: Центр учбової літератури. 2021. 316 с.
9. Чвалюк А.М. Правові основи формування державного бюджету України:

монографія. Київ: КНТ. 2011. 224 с.

10. Слободянюк Н.О., Коніна, М.О. Бюджетний менеджмент [Текст]: метод. рек. до вивч. дисц. / Н.О. Слободянюк, М.О. Коніна : М-во освіти і науки України. Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2017. – 72 с.

Тема 3. Органи оперативного управління бюджетним процесом

Семінар 3. Органи управління бюджетним процесом та їх функції. Повноваження органів місцевого самоврядування

Методи контролю: усне опитування, спостереження за участю в дискусії, оцінка тестів.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Самостійно опрацюйте питання [1]:

1. Порядок взаємодії органів бюджетного управління.
2. Місцеві фінансові органи, їхні функції, права і структура.
3. Система органів галузевого управління бюджетними коштами.
4. Обґрунтуйте необхідність створення органів Казначейства України.
5. Розвиток Державної аудиторської служби України та її стратегічні цілі.
6. Яка мета реорганізації Державної фіскальної служби України?
7. Основні завдання Державної податкової служби України.

3. Підготуйтеся до понятійного диктанту.

4. Підготуйте доповідь та її презентацію.

5. Розв'яжіть тестові завдання [18].

1. До органів оперативного управління бюджетом в Україні належать

- A. Міністерство фінансів України
- B. Кабінет Міністрів України
- C. Верховна Рада України
- D. усі відповіді вірні

2. Організацію і здійснення касового виконання державного бюджету здійснюють

- A. органи системи Міністерства фінансів України
- B. Рахункова палата України
- C. Державна аудиторська служба України
- D. Державна казначейська служба України

3. Організацію і здійснення контролю за своєчасним виконанням бюджету здійснюють

- A. обласні фінансові управління
- B. Рахункова палата України
- C. Державна аудиторська служба України
- D. Державна казначейська служба України

4. Міністр фінансів України призначається на посаду та звільняється з посади

- A. Верховною Радою України
- B. Президентом України
- C. Прем'єр-міністром України
- D. колегією Міністерства фінансів

5. Державна казначейська служба України НЕ виконує таку функцію у касовому обслуговуванні бюджетів за доходами, як

- A. відкриття бюджетних рахунків
- B. облік доходів бюджетів
- C. установа строків сплати податків
- D. розподіл платежів між бюджетами

Список рекомендованої літератури.

Основна

1. Качула С.В., Лисяк Л.В., Добровольська О.В. Бюджетний менеджмент: навчальний посібник в схемах і таблицях. Дніпро: Монолит. 2022. 200 с.
2. Ватаманюк-Зелінська У.З., Ситник Н.С., Стасишин А.В., Круглякова В.В. Бюджетний менеджмент: навч. посіб. Львів: Видавництво «Магнолія». 2021. 511 с
3. Бюджетний менеджмент: підруч. / за ред. В.Г. Дем'янишина, Г.Б. Погріщук. Тернопіль: ТНЕУ. 2017. 532 с.
4. Бондарук Т.Г., Момотюк Л.Є., Мельничук Н.Ю. Бюджетний менеджмент: навч. посіб. Київ: ТОВ «Август Трейд». 2017. 890 с.
5. Юшко С.В. Бюджетний менеджмент: формування компетентностей на основі тренінгу: навч. посіб. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця. 2017. 255 с.
6. Бюджетний менеджмент: тренінг-курс / за ред. Є.О. Малік. ДННУ «Академія фінансового управління». 2012. 400 с.

Додаткова

7. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 р. №361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>.
8. Про затвердження Положення про Державну службу фінансового моніторингу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 липня 2015р. №537. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-2015-%D0%BF#Text>.
9. Про утворення Державної аудиторської служби України : постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015р. №868. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/868-2015-%D0%BF>.
10. Про Рахункову палату. Закон України від 02.07.2015р. №576-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19#Text>.
11. Про місцеве самоврядування в Україні. Закон України від 21.05.1997р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
12. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 09.04.1999р. №586-XIV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/586-14>.

13. Про затвердження Положення про Міністерство фінансів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014р. №375. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/375-2014-%D0%BF#Text>.
14. Про затвердження Положення про Державну казначейську службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.04.2015р. №215. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/215-2015-%D0%BF>
15. Про Державну фіскальну службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2014р. №236. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-%D0%BF#Text>.
16. Мельник М.П. Економічні механізми у діяльності державного казначейства: монографія. Київ: Книга. 2007. 252 с.
17. Казначейська система : підручник / В.І. Стоян, О.С. Даневич, М.Й. Мац; за заг. ред. А. І. Крисоватого. 3-тє вид., змін. і доп. Київ : ЦУЛ. 2014. 868 с.
18. Бюджетний менеджмент [Текст] : метод. рек. до вивч. дисц. / В.С. Котковський, О.В. Неізнана, М.О. Кужелев, Л.Я. Шевченко, Ю.Л. Коч; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. фінансів, обліку та оподаткування. – Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2021. – 56 с.

Тема 4. Бюджетний процес та організація бюджетного планування в Україні

Семінар 4. Бюджетне планування як основа фінансового планування. Процес формування бюджету

Методи контролю: усне та письмове опитування, спостереження за участю в дискусії, оцінка тестів.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.*
2. *Самостійно опрацюйте питання [1]:*
  1. У чому полягає призначення бюджетного планування?
  2. Хто здійснює керівництво бюджетним плануванням?
  3. З яких етапів складається процес формування бюджету?
  4. У чому полягають стратегічні і тактичні завдання процесу бюджетного планування?
  5. Назвіть і охарактеризуйте методи бюджетного планування.
  6. Охарактеризуйте особливості програмно-цільових методів планування бюджету.
  7. Охарактеризуйте розгляд проекту Державного бюджету України.
3. *Підготуйтеся до понятійного диктанту.*
4. *Підготуйте доповідь та її презентацію.*
5. *Розв'яжіть тестові завдання [16].*

1. Бюджетний процес – це

- A. складання проекту бюджету, розгляд бюджету, затвердження бюджету, виконання бюджету, подання і затвердження звітності про виконання бюджету
- B. розпис доходів і видатків держави, який затверджується органами законодавчої влади
- C. регламентований законодавством порядок складання, розгляду, затвердження бюджетів, їх виконання і контроль за їх виконанням, затвердження звітів про виконання бюджетів, що входять до бюджетної системи України
- D. план формування централізованого фонду грошових коштів та його використання з метою виконання державою її функцій

2. Бюджетне планування – це

- A. складання, затвердження і виконання бюджету
- B. визначення завдань і цілей, збір і аналіз інформації, розробка рекомендацій для оптимізації рішень
- C. прогноз економічного і соціального розвитку держави
- D. процес складання, розгляду та затвердження бюджету

3. Бюджетний регламент – це

- A. документ, в якому визначаються порядок і терміни складання, розгляду і затвердження бюджету, а також: організація його виконання
- B. період складання, розгляду і затвердження бюджету
- C. організація, правове регламентування і планування бюджетного процесу
- D. інструмент перерозподілу фінансових ресурсів держави

4. Бюджетна резолюція приймається

- A. Рахунковою палатою Верховної Ради до 15 серпня
- B. Кабінетом Міністрів до 15 червня
- C. парламентом до 15 червня
- D. Верховною Радою до 1 травня

5. Розгляд попередніх проектів зведеного і державного бюджетів проводиться

- A. Кабінетом Міністрів до 15 серпня
- B. Кабінетом Міністрів до 15 вересня
- C. Міністерством фінансів до 15 серпня
- D. Верховною Радою до 15 вересня

Список рекомендованої літератури.

Основна

1. Качула С.В., Лисяк Л.В., Добровольська О.В. Бюджетний менеджмент: навчальний посібник в схемах і таблицях. Дніпро: Монолит. 2022. 200 с.
2. Ватаманюк-Зелінська У.З., Ситник Н.С., Стасишин А.В., Круглякова В.В. Бюджетний менеджмент: навч. посіб. Львів: Видавництво «Магнолія». 2021. 511 с
3. Бюджетний менеджмент: підруч. / за ред. В.Г. Дем'янишина, Г.Б. Погріщук. Тернопіль: ТНЕУ. 2017. 532 с.
4. Бондарук Т.Г., Момотюк Л.Є., Мельничук Н.Ю. Бюджетний менеджмент: навч. посіб. Київ: ТОВ «Август Трейд». 2017. 890 с.
5. Юшко С.В. Бюджетний менеджмент: формування компетентностей на основі тренінгу: навч. посіб. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця. 2017. 255 с.
6. Бюджетний менеджмент: тренінг-курс / за ред. Є.О. Малік. ДННУ «Академія

фінансового управління”, 2012. 400 с.

Додаткова

7. Александров В.Т. Планування, облік, звітність, контроль у бюджетних установах, державне замовлення та державні закупівлі. [Александров В.Т., Ворона О.І., Германчук П.К. та ін.]. Київ: АВТ. 2004. 593 с. (Інтегрований комплекс).
8. Дем'янишин В.Г. Теоретична концептуалізація та практична реалізація бюджетної доктрини України: монографія / Дем'янишин В.Г. Тернопіль: ТНЕУ, 2008. 496 с.
9. Запатріна І.В. Бюджетний механізм бюджетного зростання: монографія. Київ: НІОС, 2007. 488 с.
10. Лагутін В.Д. Бюджетна та монетарна політика: координація в трансформаційній економіці: монографія / В. Д. Лагутін. Київ: КНТЕУ. 2007. 248с.
11. Лук'янченко І. Системне моделювання показників бюджетної системи України: принципи та інструменти: монографія. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія». 2004. 542 с.
12. Мінченко М.В., Планування та прогнозування соціально-економічного розвитку регіонів / Мінченко М.В., Чижів Л.П., Фролков А.В. Суми: Університетська книга. 2004. 442 с.
13. Бюджетний кодекс України. Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/page12>.
14. Монаєнко А. та ін. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / За заг. ред. Монаєнко А. Київ: Центр учбової літератури. 2021. 316 с.
15. Чвалюк А.М. Правові основи формування державного бюджету України: монографія. Київ: КНТ. 2011. 224 с.
16. Бюджетний менеджмент [Текст] : метод. рек. до вивч. дисц. / В.С. Котковський, О.В. Неівестна, М.О. Кужелєв, Л.Я. Шевченко, Ю.Л. Коч; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. фінансів, обліку та оподаткування. – Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2021. – 56 с.

Семінар 5. Прогнозування як елемент бюджетної стратегії

Методи контролю: усне та письмове опитування, спостереження за участю в дискусії.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.*
2. *Самостійно опрацюйте питання [1]:*
  1. Управлінські рішення та їхня роль у бюджетному менеджменті на етапі прогнозних розрахунків доходів і видатків бюджету.

2. Бюджетне прогнозування як інструмент фінансового управління.
3. Основи кошторисного планування.
3. Підготуйтеся до понятійного диктанту.
4. Підготуйте доповідь та її презентацію.
5. Розв'яжіть тестові завдання [14].

1. Бюджетне прогнозування це

- A. обґрунтування показників бюджетів на перспективу
- B. науково-аналітична стадія розробки бюджетів
- C. розробка концепції бюджетної політики та шляхів її реалізації
- D. всі відповіді правильні

2. Якість бюджетного планування визначається

- A. чіткістю цілей, достовірністю інформації та методів діяльності бюджетних установ
- B. чіткістю цілей, достовірністю інформації та методами обробки інформації
- C. чіткістю цілей, достовірністю інформації та методами планування
- D. чіткістю цілей, достовірністю інформації та методами прогнозування

3. Закон «Про державний бюджет України» має бути прийнятий Верховною Радою не пізніше

- A. 20 листопада року, що передує плановому
- B. 25 листопада року, що передує плановому
- C. 25 грудня року, що передує плановому
- D. 5 грудня року, що передує плановому

4. Згрупування доходів і видатків бюджету за однорідними ознаками, що забезпечує загальнодержавне і міжнародне порівняння бюджетних даних це

- A. бюджетне вирівнювання
- B. бюджетна класифікація
- C. статистичне групування
- D. бюджетне фінансування

5. Програмно-цільовий метод планування бюджетних показників передбачає

- A. розробку головної мети розпорядників коштів, цілей і завдань бюджетних програм та напрямків діяльності, показників витрат та результатів тощо
- B. розрахунок бюджетних показників у розрізі окремих статей доходів і видатків по кожній установі, виходячи з установлених цілей
- C. планування бюджету як сукупності бюджетних програм
- D. обчислення цільових показників шляхом визначення впливу на них різних факторів та математичного моделювання

Список рекомендованої літератури.

Основна

1. Качула С.В., Лисяк Л.В., Добровольська О.В. Бюджетний менеджмент: навчальний посібник в схемах і таблицях. Дніпро: Монолит. 2022. 200 с.
2. Ватаманюк-Зелінська У.З., Ситник Н.С., Стасишин А.В., Круглякова В.В. Бюджетний менеджмент: навч. посіб. Львів: Видавництво «Магнолія». 2021. 511 с
3. Бюджетний менеджмент: підруч. / за ред. В.Г. Дем'янишина, Г.Б. Погріщук. Тернопіль: ТНЕУ. 2017. 532 с.

4. Бондарук Т.Г., Момотюк Л.Є., Мельничук Н.Ю. Бюджетний менеджмент: навч. посіб. Київ: ТОВ «Август Трейд». 2017. 890 с.
5. Юшко С.В. Бюджетний менеджмент: формування компетентностей на основі тренінгу: навч. посіб. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця. 2017. 255 с.
6. Бюджетний менеджмент: тренінг-курс / за ред. Є.О. Малік. ДННУ “Академія фінансового управління”. 2012. 400 с.

Додаткова

7. Деркач М.І., Гордєєва Л.П. Бюджет та бюджетний процес в Україні: навч. посібник. Дніпропетровськ: Пороги. 2008. 253 с.
8. Лопушняк Г.С. Системи забезпечення та технології бюджетного процесу: навч.-метод. посібник / Лопушняк Г.С., Дем'янишин В.Г. Тернопіль: Економічна думка. 2006. 175 с.
9. Павлюк К.В. Бюджет і бюджетний процес в умовах транзитивної економіки України: монографія. Київ: НДФІ. 2006. 584 с.
10. Управління міським бюджетом за програмно-цільовим методом. Посібник для органів місцевого самоврядування / Проект «Реформа місцевих бюджетів в Україні», RTI International. Київ. 2005. 56 с.
11. Бюджетний кодекс України. Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/page12>.
12. Монаєнко А. та ін. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / За заг. ред. Монаєнко А. Київ: Центр учбової літератури. 2021. 316 с.
13. Чвалюк А.М. Правові основи формування державного бюджету України: монографія. Київ: КНТ. 2011. 224 с.
14. Бюджетний менеджмент [Текст] : метод. рек. до вивч. дисц. / В.С. Котковський, О.В. Неізнана, М.О. Кужелєв, Л.Я. Шевченко, Ю.Л. Коч; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. фінансів, обліку та оподаткування. – Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2021. – 56 с.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТУ ТА БЮДЖЕТНИЙ КОНТРОЛЬ

Тема 5. Виконання бюджету

Семінар 6. Організація виконання державного та місцевих бюджетів. Бюджетна класифікація та її роль у бюджетному менеджменті

Методи контролю: усне опитування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

- 1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.*
- 2. Самостійно опрацюйте питання [1]:*
  1. Назвіть основні завдання виконання бюджету.
  2. Перерахуйте принципи виконання бюджету.
  3. Що являє собою розпис доходів і видатків?
  4. Назвіть складові розпису Державного бюджету України.
  5. Хто є розпорядниками бюджетних коштів?
  6. Які органи забезпечують в Україні виконання бюджету?
  7. Яку роль відіграє Державна казначейська служба в процесі виконання бюджету?
  8. Яку роль відіграють Державна податкова служба та Державна митна служба України в процесі виконання бюджету?
- 3. Підготуйтеся до понятійного диктанту.*
- 4. Підготуйте доповідь та її презентацію.*
- 5. Розв'яжіть тестові завдання [14].*

1. Виконання бюджету – це

- A. забезпечення повного і своєчасного надходження доходів по кожному джерелу та безперервне фінансування усіх передбачених бюджетом заходів
- B. забезпечення повного і своєчасного надходження доходів по кожному джерелу
- C. безперервне фінансування усіх передбачених бюджетом заходів
- D. мобілізація резервів, контроль за законністю, правильністю та цільовим використанням бюджетних коштів

2. Загальне керівництво організацією та управлінням виконанням державного бюджету здійснює

- A. Кабінет Міністрів України
- B. Міністерство фінансів України
- C. Державна казначейська служба України
- D. немає правильної відповіді

3. Склад і розміри відрахувань від загальнодержавних податків, які надходять у місцеві

бюджети, визначаються

- A. Верховною Радою України
- B. Кабінетом Міністрів України
- C. Міністерством фінансів України
- D. Державною фіскальною службою України

4. Розписи доходів і видатків міських бюджетів складають

- A. фінансові управління обласних держадміністрацій
- B. фінансові управління міських держадміністрацій
- C. фінансові відділи селищної ради
- D. фінансові відділи міської держадміністрації

5. Касове виконання бюджету організовує

- A. Державна казначейська служба України
- B. Державна фіскальна служба України
- C. Міністерство фінансів України
- D. Кабінет міністрів України

Список рекомендованої літератури.

Основна

1. Качула С.В., Лисяк Л.В., Добровольська О.В. Бюджетний менеджмент: навчальний посібник в схемах і таблицях. Дніпро: Монолит. 2022. 200 с.
2. Ватаманюк-Зелінська У.З., Ситник Н.С., Стасишин А.В., Круглякова В.В. Бюджетний менеджмент: навч. посіб. Львів: Видавництво «Магнолія». 2021. 511 с
3. Бюджетний менеджмент: підруч. / за ред. В.Г. Дем'янишина, Г.Б. Погріщук. Тернопіль: ТНЕУ. 2017. 532 с.
4. Бондарук Т.Г., Момотюк Л.Є., Мельничук Н.Ю. Бюджетний менеджмент: навч. посіб. Київ: ТОВ «Август Трейд». 2017. 890 с.
5. Юшко С.В. Бюджетний менеджмент: формування компетентностей на основі тренінгу: навч. посіб. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця. 2017. 255 с.
6. Бюджетний менеджмент: тренінг-курс / за ред. Є.О. Малік. ДННУ «Академія фінансового управління». 2012. 400 с.

Додаткова

7. Деркач М.І., Гордєєва Л.П. Бюджет та бюджетний процес в Україні: навч. посібник. Дніпропетровськ: Пороги. 2008. 253 с.
8. Лопушняк Г.С. Системи забезпечення та технології бюджетного процесу: навч.-метод. посібник / Лопушняк Г.С., Дем'янишин В.Г. Тернопіль: Економічна думка. 2006. 175 с.
9. Павлюк К.В. Бюджет і бюджетний процес в умовах транзитивної економіки України: монографія. Київ: НДФІ. 2006. 584 с.
10. Управління міським бюджетом за програмно-цільовим методом. Посібник для органів місцевого самоврядування / Проект «Реформа місцевих бюджетів в Україні», RTI International. Київ: 2005. 56 с.
11. Бюджетний кодекс України. Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/page12>.

12. Монаєнко А. та ін. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / За заг. ред. Монаєнко А. Київ: Центр учбової літератури. 2021. 316 с.
13. Чвалюк А.М. Правові основи формування державного бюджету України: монографія. Київ: КНТ. 2011. 224 с.
14. Бюджетний менеджмент [Текст] : метод. рек. до вивч. дисц. / В.С. Котковський, О.В. Неізнана, М.О. Кужелєв, Л.Я. Шевченко, Ю.Л. Коч; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. фінансів, обліку та оподаткування. – Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2021. – 56 с.
15. Податковий кодекс України. Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

Семінар 7. Стадії виконання Державного бюджету за доходами і видатками. Виконання місцевих бюджетів

Методи контролю: усне опитування, спостереження за участю в дискусії.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.*
2. *Самостійно опрацюйте питання [1]:*
  1. Опишіть виконання дохідної частини бюджетів.
  2. Що передбачає казначейське обслуговування бюджетних коштів?
  3. Які стадії передбачає виконання видаткової частини бюджетів?
  4. Опишіть процес взяття бюджетних зобов'язань розпорядниками бюджетних коштів при виконанні видаткової частини бюджетів.
  5. У яких випадках надаються позики територіальними органами Казначейства у механізмі покриття тимчасових касових розривів місцевих бюджетів?
  6. На які напрями можуть використовуватись позики на погашення бюджетних фінансових зобов'язань за видатками?
3. *Проаналізуйте кейси та підготуйтеся до обговорення.*
4. *Розв'яжіть тестові завдання [14].*

1. Виконання дохідної частини Державного бюджету покладено на наступні органи

- А. Державну фіскальну службу України, Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів України
- В. Міністерство фінансів України, Державну казначейську службу України, Рахункову палату України
- С. Міністерство фінансів України, Державну казначейську службу, Державну фіскальну службу України, банківські установи
- Д. Міністерство фінансів України, НБУ та установи банківської системи, Державну казначейську службу України

2. Організація виконання дохідної частини бюджету покладена на

- А. Кабінет Міністрів України
- В. Міністерство фінансів України
- С. Державна казначейська служба України

D. немає правильної відповіді

3. Організація складання розпису доходів і видатків не передбачає наступних відповідальних

- A. Кабінет Міністрів України
- B. Міністерство фінансів України
- C. Державна казначейська служба України
- D. Рахункова палата України

4. Організація внесення змін до розпису доходів і видатків передбачає наступних відповідальних

- A. головні розпорядники бюджетних коштів
- B. підрозділи Міністерства фінансів України
- C. Державна казначейська служба України
- D. усі перелічені вище

5. Відповідно до Бюджетного кодексу, доходи бюджету – це

- A. економічні відносини, що виникають у державі з підприємствами та громадянами в процесі формування централізованого бюджетного фонду
- B. економічні відносини, що виникають в державі з підприємствами та громадянами з приводу перерозподілу національного доходу
- C. податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, плату за адміністративні послуги, власні надходження бюджетних установ)
- D. доходи, які знеособлюються при зарахуванні їх до бюджету та використовуються для забезпечення фінансовими ресурсами загальних видатків

Список рекомендованої літератури.

Основна

1. Качула С.В., Лисяк Л.В., Добровольська О.В. Бюджетний менеджмент: навчальний посібник в схемах і таблицях. Дніпро: Монолит. 2022. 200 с.
2. Ватаманюк-Зелінська У.З., Ситник Н.С., Стасишин А.В., Круглякова В.В. Бюджетний менеджмент: навч. посіб. Львів: Видавництво «Магнолія». 2021. 511 с
3. Бюджетний менеджмент: підруч. / за ред. В.Г. Дем'янишина, Г.Б. Погріщук. Тернопіль: ТНЕУ. 2017. 532 с.
4. Бондарук Т.Г., Момотюк Л.Є., Мельничук Н.Ю. Бюджетний менеджмент: навч. посіб. Київ: ТОВ «Август Трейд». 2017. 890 с.
5. Юшко С.В. Бюджетний менеджмент: формування компетентностей на основі тренінгу: навч. посіб. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця. 2017. 255 с.
6. Бюджетний менеджмент: тренінг-курс / за ред. Є.О. Малік. ДННУ «Академія фінансового управління». 2012. 400 с.

Додаткова

7. Деркач М.І., Гордєєва Л. П. Бюджет та бюджетний процес в Україні: навч. посібник. Дніпропетровськ: Пороги. 2008. 253 с.
8. Лопушняк Г.С. Системи забезпечення та технології бюджетного процесу: навч.-метод. посібник / Лопушняк Г.С., Дем'янишин В.Г. Тернопіль: Економічна думка. 2006. 175 с.

9. Павлюк К.В. Бюджет і бюджетний процес в умовах транзитивної економіки України: монографія. К: НДФІ, 2006. 584 с.
10. Управління міським бюджетом за програмно-цільовим методом. Посібник для органів місцевого самоврядування / Проект «Реформа місцевих бюджетів в Україні», RTI International. Київ: 2005. 56 с.
11. Бюджетний кодекс України. Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/page12>.
12. Монаєнко А. та ін. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / За заг. ред. Монаєнко А. Київ: Центр учбової літератури. 2021. 316 с.
13. Чвалюк А.М. Правові основи формування державного бюджету України: монографія. Київ: КНТ. 2011. 224 с.
14. Бюджетний менеджмент [Текст] : метод. рек. до вивч. дисц. / В.С. Котковський, О.В. Неізнана, М.О. Кужелєв, Л.Я. Шевченко, Ю.Л. Коч; Донець. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. фінансів, обліку та оподаткування. – Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2021. – 56 с.
15. Податковий кодекс України. Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

Тема 6. Облік виконання бюджету

Семінар 8. Завдання, значення та організація обліку виконання державного та місцевих бюджетів. Бухгалтерські документи, порядок їх складання, перевірки й обробки

Методи контролю: усне опитування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.*
2. *Самостійно опрацюйте питання [1]:*
  1. Історичні аспекти розвитку бюджетного обліку.
  2. Організаційно-методологічне та інформаційно-технологічне забезпечення казначейського виконання бюджету за умов роботи в режимі Єдиного казначейського рахунку.
  3. Функції бухгалтерських служб у казначействах.
  4. Порядок відображення в бухгалтерському обліку операцій з виконання місцевих бюджетів.
3. *Проаналізуйте кейси та підготуйтеся до обговорення.*
4. *Розв'яжіть тестові завдання [14].*

1. Облік усіх операцій з виконання бюджету здійснює

А. Кабінет Міністрів України

В. Міністерство фінансів

- C. Державна казначейська служба
- D. Державна рахункова палата

2. Бюджетні рахунки – це рахунки, які відкриваються в органах Державного казначейства для

- A. зарахування надходжень
- B. здійснення операцій клієнтів з бюджетними коштами
- C. вірні відповіді «А» і «В»
- D. для ведення РРО юридичних та фізичних осіб-СПД

3. Небюджетні рахунки відкриваються в органах Державної казначейської служби України

- A. за операціями, що не належать до операцій з виконання бюджету
- B. за операціями із фінансування бюджетів
- C. для здійснення операцій клієнтів з бюджетними коштами
- D. для ведення РРО юридичних та фізичних осіб-СПД

4. Об'єктом бюджетного обліку є

- A. сукупність облікових процедур у процесі виконання зведеного бюджету України
- B. стан і рух державних фінансових ресурсів
- C. бюджетні грошові потоки доходів і видатків
- D. всі відповіді вірні

5. Фінансовий облік виконання бюджету формує

- A. результати виконання бюджетів усіх рівнів
- B. узагальнені результати виконання зведеного бюджету
- C. сукупність облікових процедур у процесі виконання зведеного бюджету України
- D. всі відповіді вірні

Список рекомендованої літератури.

Основна

1. Качула С.В., Лисяк Л.В., Добровольська О.В. Бюджетний менеджмент: навчальний посібник в схемах і таблицях. Дніпро: Монолит. 2022. 200 с.
2. Ватаманюк-Зелінська У.З., Ситник Н.С., Стасишин А.В., Круглякова В.В. Бюджетний менеджмент: навч. посіб. Львів: Видавництво «Магнолія». 2021. 511 с
3. Бюджетний менеджмент: підруч. / за ред. В.Г. Дем'янишина, Г.Б. Погріщук. Тернопіль: ТНЕУ. 2017. 532 с.
4. Бондарук Т.Г., Момотюк Л.Є., Мельничук Н.Ю. Бюджетний менеджмент: навч. посіб. Київ: ТОВ «Август Трейд». 2017. 890 с.
5. Юшко С.В. Бюджетний менеджмент: формування компетентностей на основі тренінгу: навч. посіб. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця. 2017. 255 с.
6. Бюджетний менеджмент: тренінг-курс / за ред. Є.О. Малік. ДННУ “Академія фінансового управління”. 2012. 400 с.

Додаткова

7. Деркач М.І., Гордєєва Л.П. Бюджет та бюджетний процес в Україні: навч. посібник. Дніпропетровськ: Пороги, 2008. 253 с.
8. Лопушняк Г.С. Системи забезпечення та технології бюджетного процесу:

навч.-метод. посібник / Лопушняк Г.С., Дем'янишин В.Г. Тернопіль: Економічна думка. 2006. 175 с.

9. Павлюк К.В. Бюджет і бюджетний процес в умовах транзитивної економіки України: монографія. Київ: НДФІ. 2006. 584 с.

10. Управління міським бюджетом за програмно-цільовим методом. Посібник для органів місцевого самоврядування / Проект «Реформа місцевих бюджетів в Україні», RTI International. Київ. 2005. 56 с.

11. Бюджетний кодекс України. Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/page12>.

12. Монаєнко А. та ін. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / За заг. ред. Монаєнко А. Київ: Центр учбової літератури. 2021. 316 с.

13. Бюджетний менеджмент [Текст] : метод. рек. до вивч. дисц. / Н.О. Слободянюк, М.О. Коніна : М-во освіти і науки України. Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. – Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2017. – 72 с.

14. Бюджетний менеджмент [Текст] : метод. рек. до вивч. дисц. / В.С. Котковський, О.В. Неізнестна, М.О. Кужелєв, Л.Я. Шевченко, Ю.Л. Коч; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. фінансів, обліку та оподаткування. – Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2021. – 56 с.

15. Податковий кодекс України. Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

16. Бухгалтерський облік у бюджетних установах : навч. посіб. / [Бутинець Ф.Ф. та ін.]; за ред. Ф.Ф. Бутиця; М-во освіти і науки України, Житомир, держ. технол. ун-т. - 2-ге вид., доповн. і переробл. Житомир: Рута, 2009. 471 с.

17. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі» від 31.12.2013 р. № 1203 (зі змінами та доповненнями).

18. Наказ Міністерства фінансів України Про затвердження Положення про організацію бухгалтерського обліку і звітності про виконання державного та місцевих бюджетів в органах Державного казначейства України від 21.10.2013 р. № 885 (зі змінами та доповненнями).

Тема 7. Звітність про виконання бюджету

Семінар 9. Організація, види та форми бюджетної звітності. Звітність про виконання місцевих бюджетів

Методи контролю: усне та письмове опитування, спостереження за участю в дискусії.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. *Самостійно опрацюйте питання [1]:*

1. Назвіть види бюджетної звітності.
2. Яка мета складання звітності про виконання державного та місцевих бюджетів?
3. Яку звітність складають органи Державної казначейської служби України?
4. Чи встановлені терміни складання звітності про виконання державного бюджету та місцевих бюджетів?
5. Назвіть квартальні та річні форми звітності про виконання Державного та місцевих бюджетів.
6. Які органи надають звітність про виконання місцевих бюджетів?
7. Охарактеризуйте класифікаційні ознаки бюджетної звітності.
8. Що означає термін «Консолідована фінансова звітність»?
9. Охарактеризуйте порядок надання звітності про виконання бюджету вищим виконавчим органом.
10. Як здійснюється процедура розгляду і затвердження звітів про виконання бюджетів?

3. *Проаналізуйте кейси та підготуйтеся до обговорення.*

4. *Розв'яжіть тестові завдання [13].*

1. Звіт про кредити та операції, що стосуються державних гарантійних зобов'язань, складають

- A. тільки на місцевому рівні органів Державного казначейства
- B. на місцевому та центральному рівні органів Державного казначейства
- C. тільки на центральному рівні органів Державного казначейства
- D. на всіх рівнях органів Державного казначейства

2. Зведені квартальні звіти про виконання Державного бюджету складаються

- A. територіальними органами Державного казначейства
- B. територіальними та центральними органами Державного казначейства
- C. центральними органами Державного казначейства
- D. органами Державного казначейства всіх рівнів

3. Звіт за доходами органи Державного казначейства складають відповідно до кодів бюджетної класифікації на підставі аналітичного обліку доходів, дані якого до складання звіту мають бути звірені з

- A. органами Міністерства фінансів
- B. місцевими органами Державного казначейства
- C. Рахунковою Палатою
- D. Фінансовою інспекцією

4. Звіт за доходами місцевого бюджету складається у розрізі таких груп

- A. податкові надходження, неподаткові надходження, державні нецільові фонди, офіційні трансферти
- B. податкові надходження, неподаткові надходження, державні цільові фонди, офіційні трансферти
- C. податкові надходження, неподаткові надходження, державні нецільові фонди, неофіційні трансферти
- D. податкові надходження, неподаткові надходження, державні цільові фонди, неофіційні трансферти

5. У звіті за видатками вказуються

- A. видатки за соціальною та економічною класифікацією
- B. видатки за екологічною та економічною класифікацією
- C. видатки за функціональною та соціальною класифікацією
- D. видатки за функціональною та економічною класифікацією

Список рекомендованої літератури.

Основна

1. Качула С.В., Лисяк Л.В., Добровольська О.В. Бюджетний менеджмент: навчальний посібник в схемах і таблицях. Дніпро: Монолит. 2022. 200 с.
2. Ватаманюк-Зелінська У.З., Ситник Н.С., Стасишин А.В., Круглякова В.В. Бюджетний менеджмент: навч. посіб. Львів: Видавництво «Магнолія». 2021. 511 с
3. Бюджетний менеджмент: підруч. / за ред. В.Г. Дем'янишина, Г.Б. Погріщук. Тернопіль: ТНЕУ. 2017. 532 с.
4. Бондарук Т.Г., Момотюк Л.Є., Мельничук Н.Ю. Бюджетний менеджмент: навч. посіб. Київ: ТОВ «Август Трейд». 2017. 890 с.
5. Юшко С.В. Бюджетний менеджмент: формування компетентностей на основі тренінгу: навч. посіб. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця. 2017. 255 с.
6. Бюджетний менеджмент: тренінг-курс / за ред. Є.О. Малік. ДННУ «Академія фінансового управління». 2012. 400 с.

Додаткова

7. Наказ Міністерства фінансів України «Про бюджетну класифікацію» від 14.01.2011 р. №11 (зі змінами та доповненнями).
8. Наказ Міністерства фінансів України «Про паспорти бюджетних програм» від 29.12.2002 р. № 1098 (зі змінами та доповненнями).
9. Наказ Міністерства фінансів України «Про результативні показники бюджетної програми» від 10.12.2010 р. № 1536 (зі змінами та доповненнями).
10. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку формування Єдиного реєстру розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів» від 22.12.2011 р. №1691 (зі змінами та доповненнями).
11. Бюджетний кодекс України. Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/page12>.
12. Монаєнко А. та ін. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / За заг. ред. Монаєнко А. Київ: Центр учбової літератури. 2021. 316 с.
13. Бюджетний менеджмент [Текст] : метод. рек. до вивч. дисц. / В.С. Котковський, О.В. Неізнана, М.О. Кужелєв, Л.Я. Шевченко, Ю.Л. Коч; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. фінансів, обліку та оподаткування. – Кривий Ріг: ДонНУЕТ. 2021. – 56 с.
14. Бюджетний менеджмент [Текст] : метод. рек. до вивч. дисц. / Н.О. Слободянюк, М.О. Коніна : М-во освіти і науки України. Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. – Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2017. – 72 с.
15. Податковий кодекс України. Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI.

URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

16. Бухгалтерський облік у бюджетних установах : навч. посіб. / [Бутинець Ф.Ф. та ін.]; за ред. Ф.Ф. Бутинця; М-во освіти і науки України, Житомир, держ. технол. ун-т. - 2-ге вид., доповн. і переробл. Житомир: Рута. 2009. 471 с.
17. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі» від 31.12.2013 р. №1203 (зі змінами та доповненнями).
18. Наказ Міністерства фінансів України Про затвердження Положення про організацію бухгалтерського обліку і звітності про виконання державного та місцевих бюджетів в органах Державного казначейства України від 21.10.2013 р. № 885 (зі змінами та доповненнями).
19. Облік коштів спеціального фонду кошторисів / За ред. чл.-кор. НАН України А.І. Даниленка. Монографія. Київ. 2007. 400 с.
20. Постанова Кабінету Міністрів України «Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери» від 30.08.2002р. № 1298 (зі змінами та доповненнями).
21. Свірко С.В. Бухгалтерський облік у бюджетних установах: методологія та організація. Київ: Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана. 2006. 243 с.
22. Юшко С.В. Бюджетний менеджмент: формування компетентностей на основі тренінгу : навчальний посібник : [Електронне видання] / С.В. Юшко. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця. 2017. 255 с.

Тема 8. Бюджетний контроль і моніторинг.

Семінар 10. Міжнародні стандарти державного фінансового контролю та вимоги нормативно-правових актів України щодо міжнародних стандартів державного фінансового контролю

Методи контролю: усне та письмове опитування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповідей.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.*
2. *Самостійно опрацюйте матеріал [6]:*
  1. Mexico Declaration On SAI Independence // International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI). URL : <http://www.intosai.org/documents/intosai/general/declarations-of-lima-and-mexico.html>.
  2. Lima Declaration Of Guidelines On Audition Precepts // International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI). URL : <http://www.intosai.org/documents/intosai/general/declarations-of-lima-and-mexico/lima-declaration.html>.
  3. International Organization of Supreme Audit Institutions : Statutes / INTOSAI. 2007. 12 p. URL : <http://www.intosai.org/uploads/statutene20072.pdf>.

4. Статут EUROSАI.
5. Стратегічний план EUROSАI на 2017-2024.
3. Підготуйтеся до понятійного диктанту.
4. Підготуйте доповідь та її презентацію.
5. Розв'яжіть тестові завдання [6].

- 1. Відповідно до вимог Лімської декларації вищий контролюючий орган повинен бути**
- A. документальним
  - B. внутрішнім
  - C. незалежним
  - D. всі відповіді вірні

- 2. Лімська декларація регламентує поділ державного фінансового контролю на**
- A. зовнішній та внутрішній
  - B. попередній контроль та контроль за фактом
  - C. контроль законності, контроль правильності та контроль ефективності
  - D. всі відповіді вірні

- 3. Організація, що створена у 1953 році з метою вивчення і поширення позитивного досвіду організації і здійснення фінансового контролю у зарубіжних країнах – це**
- A. INTOSAI
  - B. EUROSАI
  - C. ВОФК
  - D. ARABOSAI

- 4. З контролюючих органів, які функціонують в Україні до INTOSAI входить**
- A. Державна фіскальна служба України
  - B. Рахункова палата України
  - C. Державна казначейська служба України
  - D. всі відповіді вірні

- 5. Національна ревізійна рада функції державного фінансового контролю виконує в**
- A. Сполучених Штатах Америки
  - B. Франції
  - C. Великій Британії
  - D. Німеччині

Список рекомендованої літератури.

Основна

1. Державний фінансовий контроль у публічному управлінні : навч. посібн. / Колектив авторів; за ред. В.М. Русіна та Б.С. Шулюк. Тернопіль. 2018. 214 с.
2. Державний внутрішній фінансовий контроль: Україна та європейський досвід: навч. посіб. / за ред. Ян ван Тайнен, Андрєєва П.П.. Київ : «Європейський інститут державного управління та аудиту». 2012. 183 с.

Додаткова

3. Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю» від 26.01.1993р. №2939-ХІІ. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/>

4. Іванова І. Державний фінансовий контроль: парадигми розвитку: монографія / І. Іванова. Київ : Академвидав. 2010. 168 с.
5. Обушна Н. Міжнародні стандарти INTOSAI як інструмент підвищення ефективності аудиту в системі публічного управління. *Ефективність державного управління*. 2017. Вип. 2 (51). Ч. 2. С. 229-240.
6. Бюджетний контроль і моніторинг [Текст] : метод. рек. до вивч. дисц. / О.В. Неізнана, В.С. Котковський, М.О. Кужелев, Л.Я. Шевченко, Ю.Л. Коч; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. фінансів, обліку та оподаткування. – Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2021. – 69 с.

Семінар 11. Контроль за виконанням державного та місцевих бюджетів

Методи контролю: усне опитування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповідей.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання [11]:*

1. Розвиток нормативно-правового регулювання здійснення перевірки роботи територіальних органів виконавчої влади та місцевого самоврядування у фінансовій сфері.

2. Характеристика основних підстав для включення заходів з проведення державного фінансового аудиту та інспектування до планів контрольно-ревізійної роботи Держаудитслужби та її територіальних органів.

3. Перелік тем для включення в проект плану основних напрямів контрольно-ревізійної роботи Держаудитслужби та її територіальних органів.

4. Характеристика бюджетної самостійності місцевих бюджетів.

5. Порядок звітування про виконання місцевих бюджетів.

3. *Підготуйтеся до понятійного диктанту.*

4. *Підготуйте доповідь та її презентацію.*

5. *Підготуйтеся до розв'язання кейсу.*

6. *Розв'яжіть тестові завдання [11].*

1. Органи ДАСУ можуть проводити державний аудит

- A. фінансової та господарської діяльності бюджетних установ
- B. виконання бюджетних програм
- C. виконання місцевих бюджетів
- D. всі відповіді правильні

2. Фінансово-господарський аудит здійснюється в три етапи. Завданням першого етапу «Підготовка до проведення фінансово-господарського аудиту» є

- A. визначити слабкі місця в управлінні фінансами і майном бюджетної установи, в здійсненні внутрішньогосподарчого фінансового контролю
- B. здійснити оцінку ризиків

- C. за наслідками оцінки ризиків скласти програму фінансово-господарського аудиту
- D. всі відповіді правильні

3. Державний аудитор повинен планувати свою перевірку, адже

- A. це допоможе одержати достатню кількість інформації для формування своєї думки
- B. допоможе скоротити матеріальні і тимчасові витрати на аудит
- C. допоможе уникнути непорозуміння з об'єктом перевірки
- D. усі відповіді правильні

4. Структура плану державного аудиту повинна включати

- A. правові рамки аудиту і стислий опис об'єкта аудиту; формат аудиторського висновку
- B. підсумки минулих аудитів і чинники, які впливають на аудит, – певні ризики; прізвища працівників міністерства, з якими зв'язуватиметься аудитор
- C. цілі аудиту і злагоджений масштаб аудиту; кадрові ресурси – аудитори, фахівці; графік проведення аудиту
- D. усі відповіді правильні

5. Методичні прийоми державного аудиту, як і фінансового контролю, об'єднані в такі групи

- A. органолептичні (інвентаризація, контрольні заміри робіт, спостереження, технологічний контроль, службове розслідування, експеримент)
- B. розрахунково-аналітичні (економічний аналіз, статистичні розрахунки, економіко-математичні методи)
- C. документальні (інформаційне моделювання, дослідження документів, камеральні перевірки, нормативно-правове регулювання)
- D. усі відповіді правильні

Список рекомендованої літератури.

Основна

1. Казюк Я., Венцель В., Герасимчук І. Особливості фінансово-бюджетного контролю. Методичні матеріали. Київ. 2019. URL: <https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/370/control.pdf>
2. Єфименко Т.Л., Стефаник І.Б., Рубан Н.І., Бариніна-Закірова М.В., Малишев А.В. Державний фінансовий контроль виконання бюджетних програм. Київ: НДФІ. 2004. 320 с.
3. Дікань Л.В. Фінансовий контроль: теорія та методологія: монографія / Л.В. Дікань, Н.В.Синюгіна. Харків: Вид-во ХНЕУ. 2009. 92 с.
4. Державний фінансовий контроль у публічному управлінні : навч. посібн. / Колектив авторів; за ред. В.М. Русіна та Б.С. Шулюк. Тернопіль. 2018. 214 с.
5. Романченко Ю.О. Фінансовий контроль в бюджетних та фінансових установах: [навчальний посібник] / Ю.О. Романченко, Л.О. Дорогань-Писаренко, Я.С. Аранчій. Полтава : ФОП Крюков. 2014. 345 с.
6. Романів Є.М., Труш І.Є. Державний аудит: Навч. Посібник / Є.М. Романів, І.Є. Труш. Львів: Ліга-Прес. 2017. 235 с.

Додаткова

7. Закон України «Бюджетний кодекс України» від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/page12>.

8. Монаєнко А. та ін. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / За заг. ред. Монаєнко А. Київ: Центр учбової літератури, 2021. 316 с.
9. Порядок проведення Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту виконання місцевих бюджетів. Постанова Кабінету Міністрів України від 12.05.2007 р. № 698 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
10. Порядок проведення Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм. Постанова Кабінету Міністрів України від 10.08.2004 р. №1017. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
11. Бюджетний контроль і моніторинг [Текст] : метод. рек. до вивч. дисц. / О.В. Неівестна, В.С. Котковський, М.О. Кужелев, Л.Я. Шевченко, Ю.Л. Коч; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. фінансів, обліку та оподаткування. – Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2021. – 69 с.
12. Розвиток державного фінансового контролю в Україні : монографія / Є.М. Романів, С.М. Гончарук, С.В. Приймак, Л.Я. Даниляк ; за заг. ред. проф. Романіва Є.М. Львів : Простір – М. 2015. 174 с.
13. Про оцінку ефективності бюджетних програм державного бюджету. Наказ Міністерства фінансів України від 19.05.2020р. №223.

Семінар 12. захист групових проєктів «Моніторинг та оцінка ефективності бюджетних програм»

Методи контролю: усне опитування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповідей.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.*
2. *Самостійно опрацюйте питання [8]:*
  1. Моніторинг гендерно чутливих бюджетних програм.
  2. Моніторинг бюджетних процесів за допомогою E-data.
  3. Показники стимулятори та дестимулятори в системі моніторингу та оцінці ефективності бюджетних програм.
  4. Статистична оцінка ефективності бюджетного менеджменту при складанні, розгляді та затвердженні місцевих бюджетів.
3. *Підготуйтеся до понятійного диктанту.*
4. *Підготуйте доповідь та її презентацію.*
5. *Підготуватися до захисту групового проєкту*
6. *Розв'яжіть тестові завдання [8].*

1. **Різновид державного фінансового контролю, що полягає у перевірці та аналізі**

фактичного стану справ щодо законного та ефективного використання державних чи комунальних коштів і майна, інших активів держави, правильності ведення бухгалтерського обліку і достовірності фінансової звітності, функціонування системи внутрішнього контролю – це

- A. ревізія
- B. державний фінансовий аудит
- C. незалежний аудит
- D. аудит ефективності

2. Форма державного фінансового контролю, яка спрямована на визначення ефективності використання бюджетних коштів для реалізації запланованих цілей та встановлення факторів, які цьому перешкоджають – це

- A. незалежний аудит
- B. інспектування
- C. аудит ефективності
- D. ревізія

3. Проведенню аудиту ефективності передують направлення головному розпоряднику бюджетних коштів за досліджуваною програмою повідомлення про проведення аудиту ефективності

- A. не пізніше ніж за 5 днів до початку проведення аудиту ефективності
- B. не пізніше ніж за 10 днів до початку проведення аудиту ефективності
- C. не пізніше ніж за 15 днів до початку проведення аудиту ефективності
- D. не пізніше ніж за 30 днів до початку проведення аудиту ефективності

4. Процес аудиту ефективності складається з таких основних етапів

- A. підготовка до аудиту
- B. організація аудиту
- C. планування аудиту
- D. усі відповіді вірні

5. Проведення аудиту ефективності складається з таких стадій

- A. збір даних, їх узагальнення та аналіз з метою підтвердження або спростування висунутих гіпотез аудиту
- B. підготовка висновків та пропозицій, реалізація яких підвищила б рівень виконання бюджетної програми
- C. обговорення результатів з учасниками аудиту ефективності
- D. оприлюднення аудиторського звіту

Список рекомендованої літератури.

Основна

1. Казюк Я., Венцель В., Герасимчук І. Особливості фінансово-бюджетного контролю. Методичні матеріали. Київ. 2019. URL: <https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/370/control.pdf>
2. Єфименко Т.Л., Стефаник І.Б., Рубан Н.І., Бариніна-Закірова М.В., Малишев А.В. Державний фінансовий контроль виконання бюджетних програм. Київ: НДФІ, 2004. 320 с.
3. Дікань Л. В. Фінансовий контроль: теорія та методологія: монографія / Л. В. Дікань, Н. В. Синюгіна. Харків: Вид-во ХНЕУ. 2009. 92 с.

Додаткова

4. Моніторинг гендерно чутливих бюджетних програм. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=E-JiEfKGB6g>
5. Моніторинг бюджетних процесів за допомогою E-data. URL: <https://www.prostir.ua/?news=videorolyk-pro-monitorynh-byudzhetnyh-protseviv-za-dopomohoyu-e-data>
6. Розвиток державного фінансового контролю в Україні : монографія / Є.М. Романів, С.М. Гончарук, С.В. Приймак, Л.Я. Даниляк ; за заг. ред. проф. Романіва Є.М. Львів : Простір – М. 2015. 174 с.
7. Про оцінку ефективності бюджетних програм державного бюджету. Наказ Міністерства фінансів України від 19.05.2020р. №223.
8. Бюджетний контроль і моніторинг [Текст] : метод. рек. до вивч. дисц. / О.В. Неівестна, В.С. Котковський, М.О. Кужелев, Л.Я. Шевченко, Ю.Л. Коч; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. фінансів, обліку та оподаткування. – Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2021. – 69 с.

Семінар 13. Корупційні ризики в управлінні фінансами територіальної громади

Методи контролю: усне опитування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповідей.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.*
  2. *Самостійно опрацюйте питання [б]:*
    1. Моделі корупції, які склалися у світі.
    2. Корупція як соціально-політичне явище.
    3. Наслідки корупції.
    4. Психологічний і моральний аспекти корупції.
    5. Державна політика України у сфері протидії корупції.
    6. Публічна влада в Україні: проблеми протидії корупції.
    7. Роль громадськості у заходах щодо запобігання та протидії корупції.
  3. *Підготуйтеся до понятійного диктанту.*
  4. *Підготуйте доповідь та її презентацію.*
  5. *Розв'яжіть тестові завдання [б].*
-
1. **Вкажіть правильний перелік видів відповідальності, які згідно із Законом України «Про запобігання корупції» можуть бути застосовані за корупційні правопорушення**
    - A. кримінальна, дисциплінарна та/або цивільно-правова
    - B. кримінальна, адміністративна та/або дисциплінарна
    - C. кримінальна, адміністративна
    - D. адміністративна, дисциплінарна та/або цивільно-правова

2. Вкажіть, яка з вказаних ситуацій не охоплюється терміном «корупція»

- A. використання особою, уповноваженою на виконання функцій держави, службових повноважень з метою одержання неправомірної вигоди
- B. порушення службовою особою обов'язку повідомити про наявність реального чи потенційного конфлікту інтересів
- C. обіцянка неправомірної вигоди службовій особі з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень
- D. надання неправомірної вигоди третім особам на вимогу службової особи з метою схилити цю особу до використання пов'язаних з її службовими повноваженнями можливостей

3. Що з наведеного не належить до встановлених законом правил етичної поведінки осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, якими вони повинні керуватися при виконанні службових повноважень

- A. регулярно, але не рідше одного разу на квартал подавати звіти щодо власної доброчесності
- B. уникати демонстрації у будь-якому вигляді власних політичних переконань або поглядів
- C. утримуватися від виконання рішень чи доручень керівництва, якщо вони суперечать закону
- D. бути ввічливими у стосунках з громадянами, керівниками, колегами і підлеглими

4. Зазначте, яка із передбачених у Законі України «Про запобігання корупції» ознак відрізняє корупційне правопорушення від правопорушення, пов'язаного з корупцією

- A. правопорушення вчинене особою, яка згідно із Законом України «Про запобігання корупції» є уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування
- B. за правопорушення законом встановлено кримінальну відповідальність
- C. правопорушення є діянням, що містить ознаки корупції
- D. за правопорушення законом встановлено дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність

5. Який з перелічених видів контролю щодо декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, не передбачений Законом України «Про запобігання корупції»

- A. щодо своєчасності подання декларації
- B. щодо правильності нарахування та сплати податків
- C. логічний та арифметичний контроль
- D. щодо правильності та повноти заповнення декларації

Список рекомендованої літератури.

Основна

1. Казюк Я., Венцель В., Герасимчук І. Особливості фінансово-бюджетного контролю. Методичні матеріали. Київ. 2019. URL: <https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/370/control.pdf>
2. Єфименко Т.Л., Стефанік І.Б., Рубан Н.І., Бариніна-Закірова М.В., Малишев А.В. Державний фінансовий контроль виконання бюджетних програм. Київ: НДФІ. 2004. 320 с.
3. Дікань Л.В. Фінансовий контроль: теорія та методологія: монографія / Л.В. Дікань, Н.В.Синюгіна. Харків: Вид-во ХНЕУ. 2009. 92 с.

Додаткова

4. Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. №1700-VII. URL:

<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/>.

5. Навчально-методичний посібник з підвищення кваліфікації працівників органів державної влади та місцевого самоврядування, на яких покладено обов'язки з організації роботи щодо запобігання та протидії проявам корупції (I-VII категорії посад). URL: <https://dmsu.gov.ua/assets/files/doc/posibnik.pdf>

6. Бюджетний контроль і моніторинг [Текст] : метод. рек. до вивч. дисц. / О.В. Неізнана, В.С. Котковський, М.О. Кужелєв, Л.Я. Шевченко, Ю.Л. Коч; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. фінансів, обліку та оподаткування. – Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2021. – 69 с.

Тема 9. Світовий досвід бюджетного менеджменту

Семінар 14. Аналіз світового досвіду бюджетного менеджменту

Методи контролю: усне опитування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповідей.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання [1]:*

1. Проблема бюджетного планування на рівні ЄС.
2. Коли розпочинається фінансовий рік в більшості штатів Америки?
3. Скільки днів має парламент Франції на затвердження бюджету?
4. Назвіть переваги та ризики впровадження середньострокового бюджетування, орієнтованого на результат.
5. Для яких держав характерна модель «зверху вниз»? Що вона означає?
6. Для яких держав характерна модель «знизу вверх»? Що вона означає?
7. За Маастрихтськими Критеріями, який допустимий відсоток державного боргу від ВВП?
8. Чим відрізняється управління бюджетним процесом в Україні від управління бюджетом у інших країнах?

3. *Підготуйтеся до понятійного диктанту.*

4. *Підготуйте доповідь та її презентацію.*

5. *Розв'яжіть тестові завдання [8].*

1. Національна ревізійна рада функції державного фінансового контролю виконує в

- A. Сполучених Штатах Америки
- B. Франції
- C. Великій Британії
- D. Німеччині

2. Рахункова палата уповноважена здійснювати перевірки не лише державного господарства федерації, а й контролювати фінансову діяльність місцевих органів влади, благодійних фондів і закладів, управління якими здійснюється органами федерації в:

- A. Іспанії
- B. Австрії
- C. Німеччині
- D. Франції

3. Вища Палата Контролю функціонує у

- A. Польщі
- B. Іспанії
- C. Австрії
- D. Великій Британії

4. Аудит, інспектування та інформаційні процедури – це види контролю, який здійснюється у

- A. Франції
- B. Португалії
- C. США
- D. Швеції

5. Державне ревізійне управління є головним відомством у справах державного контролю в

- A. Швеції
- B. Франції
- C. Австрії
- D. Польщі

6. За принципом бюджетного федералізму побудована система державного фінансового контролю у

- A. США
- B. Польщі
- C. Швеції
- D. Німеччині

Список рекомендованої літератури.

Основна

1. Качула С.В., Лисяк Л.В., Добровольська О.В. Бюджетний менеджмент: навчальний посібник в схемах і таблицях. Дніпро: Монолит. 2022. 200 с.
2. Ватаманюк-Зелінська У.З., Ситник Н.С., Стасишин А.В., Круглякова В.В. Бюджетний менеджмент: навч. посіб. Львів: Видавництво «Магнолія». 2021. 511 с
3. Бюджетний менеджмент: підруч. / за ред. В.Г. Дем'янишина, Г.Б. Погріщук. Тернопіль: ТНЕУ. 2017. 532 с.
4. Бондарук Т.Г., Момотюк Л.Є., Мельничук Н.Ю. Бюджетний менеджмент: навч. посіб. Київ: ТОВ «Август Трейд». 2017. 890 с.
5. Юшко С.В. Бюджетний менеджмент: формування компетентностей на основі тренінгу: навч. посіб. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця. 2017. 255 с.
6. Бюджетний менеджмент: тренінг-курс / за ред. Є.О. Малік. ДННУ «Академія фінансового управління». 2012. 400 с.

Додаткова

7. Бюджетний менеджмент [Текст] : метод. рек. до вивч. дисц. / В.С. Котковський, О.В. Неізнана, М.О. Кужелєв, Л.Я. Шевченко, Ю.Л. Коч; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. фінансів, обліку та оподаткування. – Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2021. – 56 с.

8. Бюджетний контроль і моніторинг [Текст] : метод. рек. до вивч. дисц. / О.В. Неізнана, В.С. Котковський, М.О. Кужелєв, Л.Я. Шевченко, Ю.Л. Коч; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. фінансів, обліку та оподаткування. – Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2021. – 69 с.

Навчальне видання

Неізнана Олена Володимирівна,

Кафедра маркетингу, менеджменту та публичного адміністрування

БЮДЖЕТНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

Методичні рекомендації для вивчення дисципліни

Формат 60x84/8. Ум. др. арк.

Донецький національний університет
економіки і торгівлі імені
Михайла Туган-Барановського
50042, Дніпропетровська обл.,
м.Кривий Ріг, вул. Курчатова, 13.
Свідоцтво суб'єкту видавничої
Справи ДК № 4929 від 07.07.2015 р.